

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1942.

Andra kammaren.

Nr 10.

Tisdagen den 3 mars.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Herr **talmannen** öppnade sammanträdet med följande ord: Mina damer och herrar! Ledamoten av denna kammare Gustaf Arnemark har efter en tids sjukdom avlidit. Han var sedan år 1919 anställd som järnvägsbokhållare hos järnvägsstyrelsen. Arnemark var en försynt och på sitt område kunnig man. Hans verksamhet inom riksdagen, som han tillhört sedan 1933, ägnades de ärenden, som behandlas av konstitutionsutskottet. Dessutom intresserade han sig särskilt för de statsanställdas tjänsteförhållanden. Med klar blick för deras krav ägde han också förmågan att giva uttryck åt sin uppfattning, sakligt och övertygande. Genom hans bortgång ha vi förlorat en god människa och trofast kamrat.

Frid över hans minne.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

Härefter föredrogs följande till kammaren inkomna dödsbevis:

Härmed intygas, att *Gustaf Emil Arnemark* avlidit samt att dödsorsaken, enligt min uppfattning, varit den nedan angivna.

Enligt vad jag själv känner eller genom trovärdiga personer erfarit, inträffade dödsfallet å Radiumhemmet den 2 mars 1942 kl. 7.30 f. m., och var den avlidnes ålder: 53 år 11 månader; civilstånd: gift; samhällsställning: riksdagsman; bostad: Stockholm, n:o 3 Hälsingehöjden.

Huvuddödsorsak: Lymphogranulomatosi maligna.

Stockholm den 2 mars 1942.

Elis Berven,

leg. läkare.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren att jämlikt § 28 riksdagsordningen till Konungen ingå med anmälan om den efter herr Arnemark inom kammaren uppkomna ledigheten; och blev ett i sådant avseende på förhand uppsatt skrivelseförslag, som upplästes, av kammaren godkänt.

§ 2.

Justerades protokollen för den 24, den 25 och den 28 nästlidna februari.

§ 3.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner: nr 88, angående anslag till skyddsläkemedel åt vissa kvinnor och barn; och nr 89, angående befrielse för arrendatorn B. Landin från skyldigheten att betala viss husröteersättning.

Dessa propositioner bordlades.

Andra kammarens protokoll 1942. Nr 10.

§ 4.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid till statsutskottet propositionerna:

nr 75, angående stat för luftfartsfonden för budgetåret 1942/43;

nr 78, angående anvisande åt tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 av anslag till reparationer m. m.; och

nr 79, angående ändrade grunder för långtidstillägg åt vissa värnpliktiga;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 80, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 30 december 1939 (nr 934) om tjänsteplikt, m. m.;

till statsutskottet propositionerna:

nr 82, angående vissa ändringar av bestämmelserna rörande rekreationsresor för personal vid försvarsväsendet med tjänstgöringsort i Boden m. m.; och nr 83, angående anslag till viss godsvagnsutrustning för statens järnvägar;

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 84, med förslag till förordning om fortsatt uppskov med ikraftträdandet av föreskriven skatt å motorsprit; och

nr 85, med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 86, angående beredande av sjukvård i Sverige åt barn från Finland; samt

till behandling av lagutskott propositionen, nr 87, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av utskökningslagen, m. m.

§ 5.

Föredrogs och remitterades till behandling av lagutskott den på bordet liggande motionen nr 259 av herr *Lif* och *Jonsson* i Skutskär.

Vid härpå skedd föredragning av följande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 60, med förslag till lag om dyrtidstillägg under första halvåret 1942 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m. avgivna motioner, nämligen nr 260 av herr *Mattsson m. fl.* och nr 261 av herr *Nilsson* i Göingegården *m. fl.*, hänvisades motionerna, i vad angick de båda genom propositionen framlagda författningsförslagen, till behandling av lagutskott och i övrigt till statsutskottet.

§ 6.

Föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 10 och 29—38, bevillningsutskottets betänkanden nr 2 och 3, sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtanden nr 1—3, särskilda utskottets memorial nr 1 samt andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande nr 1.

§ 7.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr *Ljungberg*, som anförde: Herr talman! Med hänsyn till ärendets omfattning och betydelse tillåter jag mig hemställa, att kammaren måtte besluta att till 20 dagar förlänga tiden för avlämnande av motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 85 med förslag till vissa ändringar i gällande tulltaxa m. m.

Denna hemställan bifölls.

§ 8.

Herr Jonsson i Skedsbygd erhöj på begäran ordet och yttrade: Herr talman! *Interpellation.* Genom inrättande av postbefordringslinjer i glest befolkade bygder har postverket under de senaste åren verksamt bidragit till brytande av landsbygdens isolering.

Endast för några år tillbaka förekom det ofta, att befolkningen i vissa avlägset belägna byar i glest befolkade skogsbygder själv fick hämta sin post vid den kanske en halv mil eller mera från byn eller byarna i fråga belägna postanstalten. I en del fall fick man turvis hämta posten, i en del andra fall hade man ordnat med hämtning genom att betala någon person som hämtade posten en eller två gånger i veckan. I andra fall åter, där man själv ombesörjde hämtningen av posten, kunde det dröja ännu längre mellan varje gång man besökte postanstalten.

För dessa avlägset belägna byar blev därför inrättandet av postbefordringslinjer en välsignelse för orten, som också uppskattades. Dessa avlägset boende personer fingo ett bevis för att de inte voro alldeles bortglömda av samhället utan i den mån det var möjligt delaktiga av dess omvårdnad.

Postverkets stegrade inkomster ha medgivit ett ständigt utbyggande av postbefordringslinjerna på landsbygden. Så mycket större blir därför besvikelsen då man i en del av dessa bygder nu erfar, att planer äro å bane att indraga vissa mindre räntabla sådana linjer.

I vissa delar av vårt land företages nu genom postverkets försorg en undersökning av den ekonomiska bärigheten å mindre frekventerade lantbrevbäringslinjer. Planer lära enligt vad jag erfarit vara å bane att göra en del indragningar. Då det emellertid torde vara ett samhällsintresse att dessa avlägset belägna bygder icke berövas en erhållen förmån, och då en eller annan lantbrevbäringslinjes eventuellt dåliga räntabilitet icke nämnvärt torde påverka postverkets ekonomi, anser jag att någon indragning av befintliga sådana linjer icke bör ifrågakomma. Man talar ofta om landsbygdens avfolkning och medlen emot densamma. Ett av de verksammaste medlen att motverka landsbygdens avfolkning torde vara att söka bereda landsbygdens folk största möjliga del av de förmåner, som komma städerna och de tätbebyggda orterna till del.

Därtill kommer att det för denna befolkning måste kännas dubbelt tungt att bli berövad en förmån, som den förut åtnjutit. I anledning av det anförda hemställer jag om kammarens benägna tillstånd att till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet få framställa följande frågor:

1) Har herr statsrådet kännedom om dessa planerade indragningar av postbefordringslinjer?

2) Vill herr statsrådet medverka till att inskränkningar i postbefordran på landsbygden icke komma att äga rum, utan att dess postbefordringsförhållanden i stället ytterligare förbättras?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 9.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Kungen, nämligen

från statsutskottet:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1942/43 under riksstatsens andra huvudtitel, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde;

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående gäldande av vissa haverikostnader; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande kapitalinvestering för budgetåret 1942/43 i luftfartsfonden; samt

från jordbruksutskottet:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser jordbruksdepartementets verksamhetsområde;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av ett till S:t Sigfrids sjukhus i Växjö upplåtet område;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för O. Damberg m. fl. från viss betalningsskyldighet; och

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för A. Viktorsson från betalningsskyldighet till kronan på grund av virkesköp.

Vidare anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser angående stats- och kommunalmyndigheterna och deras verksamhet vid krig eller krigsfara m. m.; och

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa bestämmelser om kungörande i kyrka.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *von Friesen m. fl.*, nr 262, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 55, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 1 mars 1940 (nr 117) rörande förbud mot befordran av vissa periodiska skrifter med statliga trafikmedel m. m.;

herr *Andersson i Vigelsbo*, nr 263, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 64, angående försäljning av mark från vissa kronoegendomar m. m.;

herr *Svedman m. fl.*, nr 264, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 74, angående avskiljande från aktiv stat av vissa beställningshavare vid försvarsväsendet, och

herr *von Friesen m. fl.*, nr 265, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 74.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.18 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Onsdagen den 4 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr statsrådet *Andersson* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 81, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 juni 1940 (nr 484) om undantag från gällande bestämmelser rörande arbetstidens reglering m. m.;

nr 92, med förslag till förordning om avkortning och restitution av skatt på grund av viss militär tjänstgöring under år 1940;

nr 93, med förslag till förordning om semesterersättning m. m. till vissa över stat anställda för militär tjänstgöringstid under år 1940; och

nr 97, angående grunder för kristillägg åt statliga befattningshavare m. fl.

Dessa propositioner bordlades.

§ 2.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Chefen för finansdepartementet, herr statsrådet **Wigforss**, som anförde: Herr talman! I en med kammarens tillstånd framställd interpellation har herr Hansson i Skediga till mig riktat följande fråga: »Vill statsrådet medverka till åtgärder avseende återinförande av den skattelindring för automobiler drivna med generatorgas, framställd av inhemskt bränsle, som var gällande under tiden 1 januari 1939—30 juni 1941 samt i så fall även till att vikten av gengasaggregatet frånräknas, då bilens tjänstevikt skall fastställas?»

Svar på interpellation.

Motorfordon, drivna med generatorgas av inhemskt ursprung, voro före den 1 juli 1941 i skattehänseende gynnsammare ställda än övriga motorfordon. Enligt 5 § sista stycket förordningen om automobils katt i dess dåvarande lydelse utgick nämligen allenast halv skatt för motorfordon, inrättat för och drivet med generatorgas, framställd av inhemskt bränsle, ävensom för släpvagn, inrättad för och huvudsakligen använd till uppbärande av generator för framställning av sådan gas. Skattelindringen för motorfordon gällde till sitt huvudsakliga innehåll sedan år 1932, medan skattelindringen för släpvagnar infördes genom en förordning den 31 oktober 1939 (nr 774). Bestämmelsernas syfte var att främja användningen av gengasdrivna fordon.

I proposition (nr 80) till 1940 års urtima riksdag föreslogs, bland annat, sådan ändring av 5 § automobils katteförordningen, att de gengasdrivna fordonsens särställning med avseende å fordonsbeskattningen komme att upphöra. Vid anmälan av detta ärende hänvisade jag såsom skäl för åtgärden till den avsevärda minskning i inkomsten av automobils kattemedlen, som då inträtt. Trots vidtagna åtgärder för sparsamhet kunde kostnaderna för vägunderhåll icke i motsvarande mån minskas. Redan till underhållskostnadernas bestrikkande måste väsentligen anlitas andra medel än automobils kattemedlen, var till komme övriga väggkostnader till betydande belopp. Härjämte framhölls, att de moti v, som ursprungligen framkallat skattelindringen, icke längre före-

Svar på interpellation. (Forts.)

läge. Då gengasen praktiskt taget vore det enda tillgängliga drivmedlet för motorfordon, syntes någon subvention för denna driftforms utveckling icke längre påkallad. Under sådana förhållanden syntes icke skäligt att i synnerhet under rådande statsfinansiella läge uppehålla de vittgående skattelindringarna för gengasfordonen.

Av propositionen framgick, att även möjligheten att föreskriva full skatt för själva fordonet men skattefrihet för aggregatet övervägts. Ett sådant system hade emellertid befunnits erbjuda alltför stora praktiska svårigheter. I detta sammanhang påpekades också, att de gengasdrivna fordonen i beskattningshänseende intoge en gynnad ställning därigenom att skatt icke utginge å drivmedlet.

Första särskilda utskottet vid 1940 års urtima riksdag fann det med hänsyn till den stora minskningen i inkomsten av automobilskatteviden i rådande statsfinansiella läge icke vara möjligt att bibehålla skattelättnaden för de gengasdrivna fordonen och biträdde även den meningen, att det vore praktiskt omöjligt att stadga skattefrihet för aggregatet. För att bereda den redan förut hårt betungade yrkesmässiga automobiltrafiken någon lättnad hemställde emellertid utskottet, att skattehöjningen, som enligt propositionen skulle inträda vid 1941 års ingång, skulle uppskjutas till den 1 juli 1941. Detta blev även riksdagens beslut.

De i och för sig behjärtansvärda synpunkter på förevarande fråga, som interpellanten framhållit, beaktades till alla delar vid frågans behandling hösten 1940. Några omständigheter, som nu skulle kunna föranleda ett förändrat ståndpunktstagande till frågan, kunna enligt min uppfattning icke påvisas. Jag nödgas därför för närvarande avböja tanken på att återinföra en skattelindring för gengasfordonen.

Härefter yttrade:

Herr **Hansson** i Skediga: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra mitt tack för svaret.

Man föranledes nästan av svarets slutkläm att hysa den förhoppningen, att skatten för gengasdrivna bilar snart skall återgå till vad som tidigare utlovats, nämligen halv skatt. Statsrådet säger, att han för närvarande avböjer tanken på detta, men man vill hoppas att orden »för närvarande» tyder på att en skattelindring så småningom kommer till stånd.

Biltrafikens betydelse kan väl icke nog värdesättas. Den ekonomiska uppoffring, som lastbil-, buss- och personbilägare gjort genom montering av gengas på sina fordon, bör icke bestraffas. Statsmakterna lämnade en viss uppmuntran, då det utlovades halv skatt för dem som påmonterade gengas. Detta gjorde naturligtvis sitt till att det blev en stor vagnpark, som kunde betjäna allmänheten med transporter och skjutsar. Det löfte, som statsmakterna då gävo, trodde väl alla var ett löfte, som skulle stå sig, men nu har det visat sig, att så inte är fallet. Skatten har dessutom skärpts genom att vikten på gengasaggregaten medräknas vid beskattningen. För en bil med en vikt av 1,665 kg utgör skatten 162 kronor. Med påmonterat gengasaggregat väger en sådan bil 2,000 kg och skatten blir 204 kronor. En stor lastbil t. ex. hade under bensintiden 914 kronor men numera 1,026 kronor i skatt. Med halv skatt blir skillnaden mycket stor. Frågan blir då, om det kan vara fullt riktigt att åberopa statsfinansiella skäl för att pålägga denna gren av samhällslivet en så hård särbeskattning.

Biltrafiken tillför statsmakterna indirekt stora skatteobjekt. Den utredning, som jag sett i detta ärende, anför, att antalet anställda inom branschen vid ti-

Svar på interpellation. (Forts.)

den för utredningen 1939 utgjorde 161,000 stycken. Om man tillämpar SJ:s formel med 3.6 stycken försörjda per löntagare, erhålles ett antal av 579,000 stycken eller var 11:e person av Sveriges 6,284,722 medborgare. För att erhålla en viss säkerhetsmarginal sänkes detta värde till var 15:e person, och därmed torde siffrorna kunna göra anspråk på den största vederhäftighet.

I anslutning till det ovan sagda anser jag lämpligt framhålla, att bilismen är en arbetsgivare av väldiga mått med mer än 350,000,000 kronor per år i utbetalda löner eller cirka tre gånger större än SJ och de privata järnvägarna tillsammans.

Motortrafiken är också en utomordentlig skattedragare. Det totala skattebeloppet, som uttagits av biltrafiken till och med 1940, torde väsentligt överstiga en miljard, som direkt och indirekt går till samhället. Härtill kommer det skatteunderlag, som uppstått genom industriens tillverkning av gengasaggregat.

Se vi på verkstäder, som ha bilreparation som sin huvudsakliga sysselsättning, så är antalet anställda inom dessa större nu än då det var bensindrift, trots ett betydligt mindre bilantal. Att det är så beror på att gengasverk tarva en mycket stor efterbesiktning och äro ömtåliga och ovaraktiga. Dessa reparationer kosta bilägarna stora pengar, och inkomsten härav blir ju beskattningsbar vare sig den går till fabrikören eller montören.

Man måste fråga sig, var vi skulle ha stått i dag i fråga om vårt försörjningsläge, om icke bilägarna hade trott på vad staten lovat och om de icke hade brytt sig om att påmontera gengasaggregat på sina bilar. Det var icke länge sedan man läste i tidningarna om potatistransporten till en stor stad. Det gick icke att få in tillräckligt med potatis dit och, såsom det framhölls, järnvägstransporten fördrade potatisen väsentligt. Liknande är förhållandet när det gäller vedtransporterna. Nu stundar sommar, och därför är saken kanske icke så aktuell nu. Men det blir vinter igen.

Jag skall tillåta mig att citera ett uttalande av en av landets största partis tidningar — det berör olyckan med skolbarnet i Lycksele. »Bristen på kommunikationer är en av de tyngsta bördorna. Några skolskjutsar är det svårt att anordna i dessa glest befolkade bygder. Telefon och andra effektiva förbindelseleder mellan skolan och hemmet saknades i detta fall. På grund därav tog det en hel vecka, innan man fick klart för sig, att en olycka måste ha inträffat. Strävandena att utbygga kommunikationerna i ödebygder äro av största civilisatoriska betydelse. Men dessa bygder äro sparsamt befolkade, avstånden långa och människorna fattiga, varför även relativt blygsamma insatser kräva mycket pengar från det allmännas sida.»

Sedan kan det vara en annan sak att säga i detta sammanhang, men den hör mera chefen för kommunikationsdepartementet till. Det är de många nya och ändrade bestämmelser, som bilägarna ständigt måste taga hänsyn till.

Allt detta gör, att man måste ställa den frågan, om icke biltrafiken fyllt sin samhällsfunktion på ett mycket tillfredsställande sätt. Den är till stor del uppbyggd på de löften statsmakterna en gång givit, och jag är viss om att om vi med ledning av den statistik, som kan stå oss till buds, vilja undersöka vad den ger i beskattningshänseende — direkt och indirekt — skola vi finna, att bilismen bär sin dryga andel av bördan.

Se vi på de enskilda bilägarna, finna vi, att deras ekonomiska ställning har försämrats betydligt. Kostnaderna för underhåll och arbetet med skötseln av bilarna har blivit dem övermäktiga. Det är inte fråga om någon lagstadgad arbetstid för dessa företagare. De ha en lång arbetsdag och ett tungt, riskabelt och långt ifrån renligt arbete. Läger man därtill de stora skatterna, står det klart för alla, att om antalet bilar minskas och brist på transportmedel

Svar på interpellation. (Forts.)
gör sig gällande, är detta icke företagarnas fel, utan felet må sökas på annat håll.

Jag vill till sist uttala den förhoppningen, att statsrådet och chefen för finansdepartementet infriar det löfte, som givits biltrafikens män. Skälen till den ökade pålagan äro mycket minimala om de överhuvud taget alls finnas.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Andersson**: Herr talman! Jag nödgas inlägga en gensaga mot interpellantens uttalande, att staten på något sätt skulle ha lurat ägarna av gengasfordon genom att borttaga den skatteförmån, som sådana fordon åtnjöto före 1940.

Det var ju så, att denna skattelättnad fanns i hela åtta år mellan 1933 och 1940, men bilägarna visade inget vidare intresse för att övergå till gengasdrift, och ännu mindre intresse måste jag säga att vederbörande bilfabrikanter och återförsäljare visade för saken. Det var först när nöden stod för dörren och det var slut på de flytande drivmedlen som anskaffningen av gengasaggregat tog någon fart. Denna anskaffning hade kommit att ta precis samma omfattning även om någon skattelättnad inte funnits. Riktigheten härav bestyrkes ju av det faktum, att då riksdagen upphävde skatteförmånen, fanns det bara något 10,000-tal bilar med gengasaggregat. Sedan dess har anskaffningen av gengasaggregat fortgått så att antalet till slut var uppe i 72,000, och antalet skulle varit ändå mycket större den dag som i dag är om inte statsmakterna av andra skäl — av hänsyn till bristen på smörjolja och gummi — nödgats vidtaga restriktioner och således hindra bilägare att i av dem själva önskad omfattning övergå till gengasdrift.

Det är ingalunda på det sätt som interpellanten säger, att bilägarna ha trott på statens utfästelser om skattelättnad och därför skaffat sig gengasaggregat. De ha skaffat sig gengasaggregat därför att inga andra möjligheter ha stått till buds för att hålla fordonen i gång.

Herr Hansson i Skediga: Herr talman! Herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet anser, att det inte är riktigt att bilägarna ha blivit lurade, som han sade. Men det är i alla fall så, att bland bilägare såväl som bland oss övriga har man trott statsmakterna, när de sagt: sätt gengas på bilarna, så slippa ni att betala mer än halv skatt! Den genomförda höjningen av skatten har helt säkert hos många framkallat den tanken, att om statsmakterna säga en sak så är det inte alldeles säkert att de stå vid detta löfte.

Anledningen till att statsmakterna gingo in för skattenedsättning var att man ville öka användningen av inhemska drivmedel, kol och ved. Då kommer jag till den tanke, som jag nyss var inne på, nämligen kostnaderna för vägunderhållet. Jag är säker på att om herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet vill se på statistiken litet närmare skall han finna, att biltrafiken säkerligen inte skulle betala mindre i skatt nu än tidigare, även om man bibehållit halv skatt för gengasdrivna fordon.

När man tar i betraktande det obehag, som gengasaggregaten medföra under kalla vintrar, så måste man säga att motormännens insats är av ofantligt stort värde för hela samhällsmaskineriet.

Jag vill till sist beklaga att inte statsmakterna kunna stå fast vid det löfte de en gång givit.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Andersson**: Herr talman! Jag tror knappast att man kan säga, att staten lovar någonting när det gäller att utmäta skatter. Då skulle staten kunna anklagas för att i otaliga fall ha svikit sina löften.

Svar på interpellation. (Forts.)

Det är ju så, att staten måste skaffa sig inkomster på de vägar, som stå till buds, även om det innebär en belastning av dem som skola bära skatterna. Det är för resten alldeles fruktlöst att fortsätta diskussionen med herr Hansson i Skediga på den här punkten, ty hans resonemang bygger på en alldeles oriktig förutsättning. Han tycks utgå ifrån att automobilskatten är en skatt i vanlig mening, men det är den inte. Automobilskatten infördes från början som en avgift från bilismen till vägväsendet, som en hjälp till underhåll av vägarna. Omsider stego intäkterna av beskattningen så högt att automobilskatten räckte till att täcka hela utgiftsbehovet för vägväsendet, omkring 150 miljoner kronor. I dag täcka inte inkomsterna från automobilskatten mer än ungefär $\frac{1}{10}$ av utgifterna för vägväsendet. Alltså, idén med en avgiftsbeläggning av motortrafiken för att täcka vägkostnaderna höll så länge som bilismen hade den omfattning som den hade, men nu håller den inte längre, utan stora belopp av vanliga skattemedel måste införas i vägbudgeten. Det är på den punkten som herr Hansson kommit in på fel spår. Detta är inte en skatt i vanlig mening utan det är en avgift, varmed bilismen skall bidra att betala vägunderhållet.

Herr Hansson i Skediga: Herr talman! Jag skulle då vilja ställa en fråga. Om det inte är en skatt utan en avgift, varför gick då riksdagen in för en sänkning? Samma motivering står väl kvar då som nu! Det var samma krav då som nu på vägarna, då statsmakterna gingo in för att sänka skatten till hälften. Motiveringen för att skatten, såsom kommunikationsministern anförde, skulle vara en avgift för vägunderhållet, var densamma då statsmakterna gingo in för halv skatt för gengasdrivna fordon. Meningen var att söka slippa importera så mycket bensin. Det var grundtanken. Men nu, när så många bilägare anskaffat gengasaggregat, ta statsmakterna tillbaka vad de förut förlorade på halv skatt för gengasdrivna fordon och ha släppt grundmotiveringen.

Herr Pettersson i Hällbacken: Herr talman! Jag hade inte tänkt att ta del i denna debatt, men jag måste säga att det som framfördes av herr statsrådet är riktigt.

Det är nog inte på det sättet, som interpellanten vill göra gällande, att här ha bilägare, som påmonterat gengasaggregat, blivit lurade av staten. När skattelättnader infördes för gengasdrivna bilar gjordes detta för att man från statens sida ville stimulera intresset för att få våra motorfordon drivna med inhemskt bränsle. Människorna äro ju mer eller mindre bekväma, inte minst svenska folket, och det är inget undantag för motorfordonsägare. Därför fasthöll man vid den bekväma användningen av bensin, och jag skulle tro, herr talman, att de som sökte sätta sig in i hur mycket pengar som rann ur landet, när det gällde att tillgodose bränslebehovet för våra motorfordon, gjorde sig verkligen den reflexionen: Skall det fortsätta i samma tempo i kommande år som det gjort de senaste åren före kriget, kommer detta handelspolitiskt att betyda inte så litet.

Det var också en annan omständighet som medverkade till att man försökte få fram inhemskt bränsle, och det var den tidigare rådande arbetslösheten, inte minst bland skogs- och lantarbetare. Man hade tidigare försökt och haft bra resultat med gengasdrivna både bilar och bland annat vägmaskiner. Jag kommer ihåg, herr talman, mycket bra de första väghyvlarna vi hade i det vägdistrikt som jag företräder. Det var 1923 och 1924. De gingo rätt hyggligt men inte alls på det sätt som de nuvarande gengasdrivna motorerna gå. Det visade sig i alla fall, att det var en väg att tänka på och en möjlighet att ut-

Svar på interpellation. (Forts.)

nyttja inhemskt bränsle i stället för att köpa importerat flytande bränsle. Därför hälsade jag med stor tillfredsställelse det förslag, som gick ut på att de som drevo sina bilar med inhemskt bränsle skulle få skattelättnad. Men jag tänkte aldrig på det sättet, herr Hansson i Skediga, att det under alla förhållanden skulle bli på det sättet att man inte fick rucka på detta. Det är självfallet att det får bli här som på andra områden, då vi stödja en näring eller ett företag, att när näringen eller företaget kommit på fötter och kan klara sig själv, försöker man också ta bort vad man tidigare stött med. Gengasdriften har nu slagit igenom så fullständigt att man kan säga, att den kan reda sig själv utan det stöd från statsmakternas sida, som tidigare utgått. Sakligt sett finns det ingen anledning att anmärka mot att dessa bilar stå i samma ställning som de som drivas med flytande bränsle. Jag nämnde nyss om förhållandena i ett vägdistrikt, det var Västerbergslags distrikt. Vi föra där en synnerligen noggrann statistik över vad bränslet kostar för våra motorfordon. År 1941 uppgingo kostnaderna för våra gengasdrivna lastbilar — vi ha åtta stycken — med Imbart och Hesselman aggregat till 90 öre per mil — det rör sig då om motorer med 120—140 hästkrafter. De drogo i regel tidigare mellan 4 och 5 liter flytande bränsle per mil. Vi kunna lätt inse, vilken besparing det blivit genom användningen av inhemskt bränsle för dessa tunga lastvagnar. I själva verket har slutresultatet av driften blivit, att bränslekostnaderna blivit betydligt lägre än de voro förut, då bensinen kostade 28 à 30 öre per liter.

Det finns alltså inga som helst skäl för den meningen, att man skall ha den ifrågavarande skattelindringen alltfört. Jag skulle vilja fråga: även om vi få bensinen tillbaka och även om vi komma att kunna köpa den till betydligt billigare pris än den för närvarande betingar i marknaden, hur många bussar och lastbilar komma inte ändå att drivas med ved- eller kolbränsle i stället för med flytande bränsle?

Jag kan, herr talman, icke se, att det finns någonting att erinra gentemot den åtgärd, som genomförts. Jag har velat säga detta vid behandlingen av denna fråga.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 3.

Ordet lämnades på begäran till

Svar på interpellation.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**, som anförde: Herr talman! Med andra kammarens tillstånd har dess ledamot herr Andersson i Vigelsbo — med hänvisning till föreliggande proposition angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av kronans jordbruks-egendomar — till mig riktat följande frågor:

Är statsrådet villig att medverka till ett uppskov för erläggandet av krono-arronden tills riksdagen fattat ståndpunkt i frågan om den nedsättning, som kan befinnas skäligen?

Om detta inte låter sig göra, är då statsrådet villig att medverka till att den del av arrendet, som är tillkommet med anledning av markegångstaxans stegring, nu får avdragas från arrendebeloppet för att betalas vid den tidpunkt, då riksdagens beslut om nedsättning i beloppet vunnit laga kraft?

Till svar härå vill jag meddela, att Kungl. Maj:t — sedan det visat sig att nyss nämnda proposition icke kunde hinna behandlas av riksdagen så tidigt, att de nya bestämmelserna, därest riksdagen bifaller propositionen, skulle kunna tillämpas före utgången av nu pågående uppbördstermin för kronoarren-

Svar på interpellation. (Förts.)

den — genom beslut den 27 februari bemyndigat domänstyrelsen att under vissa villkor bevilja anstånd till av styrelsen bestämd dag, dock ej längre än till den 31 december 1942, med betalning av högst hälften eller, när synnerliga skäl därtill äro, tre fjärdedelar av under år 1942 förfallande arrendeavgifter för utarrenderade kronodomäner. Å belopp, för vilket anstånd beviljas, skall erläggas ränta efter en räntefot av fyra procent för år. Dylik ränta efterskänkes givetvis i den mån den hänför sig till belopp för vilket arrendenedsättning senare beviljats. Genom detta beslut torde de av interpellanten åsyftade svårigheterna för arrendatorerna ha blivit beaktade i den utsträckning detta har varit möjligt i avvaktan på det i propositionen framlagda förslaget realiserande.

Härefter yttrade

Herr Andersson i Vigelsbo: Herr talman! Jag ber att få till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet uttala mitt tack för svaret. Jag skall också be att få tacka för dess positiva innehåll. Det enda ytterligare önskemål, som man eventuellt hade kunnat framställa, hade kanske varit, att räntefrihet borde ha medgivits för hela det arrendebelopp, som tillkommit med anledning av markegångstaxans stegring. Men då detta icke låtit sig göra, skall jag endast be att ännu en gång få tacka för det stora tillmötesgåendet i denna fråga.

Härmed var överläggningen slutad.

§ 4.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, herr statsrådet **Bagge**, erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Carlsson i Bakeröd har, såvitt gäller arrendeavgälder för ecklesiastika egendommar, till mig framställt samma frågor, som herr Andersson i Vigelsbo riktat till chefen för jordbruksdepartementet beträffande avgifter för kronoarrenden. *Svar på interpellation.*

Såsom svar till herr Carlsson i Bakeröd kan jag därför begränsa mig till att meddela, att åtgärder, motsvarande dem, för vilka jordbruksministern nyss redogjort, vidtagits även beträffande de ecklesiastika arrendena. Kungl. Maj:t har sålunda den 27 februari bemyndigat stiftsnämnderna att medgiva betalningsanstånd med arrendebelopp, fullt ut motsvarande vad som enligt förslaget i propositionen nr 38 kan komma i fråga till arrendenedsättning. För att underlätta för pastoraten att lämna liknande betalningsanstånd åt arrendatorerna av de pastoratsförvaltade löneboställena ha stiftsnämnderna vidare bemyndigats att medgiva pastoraten ett motsvarande anstånd med fullgörandet av vissa pastoraten åvilande förpliktelser gentemot kyrkofonden. Möjligheten till betalningsanstånd föreligger såväl beträffande arrenden, utsetta i markegångspersedlar, som i fråga om rena penningarrenden. Såsom villkor för erhållande av anstånd har även beträffande ecklesiastika arrenden stipulerats skyldighet att betala ränta å anståndsbeloppet. Emellertid förutsätter jag i likhet med jordbruksministern, att arrendator, som begagnar sig av anståndsmöjlighet och sedermera erhåller nedsättning i sitt arrende, befrias från betalningsskyldighet för den del av anståndsrentan, som hänför sig till arrendenedsättningen.

Genom dessa åtgärder torde de av interpellanten berörda önskemålen ha blivit i det väsentliga tillgodosedda.

Svar på interpellation. (Forts.)

Härpå yttrade

Herr Carlsson i Bakeröd: Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet för svaret på min interpellation. Jag är särskilt tacksam för de åtgärder, som statsrådet vidtagit för att möjliggöra denna lättnad för arrendatorerna. Genom dessa åtgärder ha ju ifrågavarande önskemål i stort sett blivit tillgodosedda. Jag har följaktligen vid detta tillfälle endast att betyga statsrådet min tacksamhet härför.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 5.

Föredrogs var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid till statsutskottet propositionen, nr 88, angående anslag till skyddsläkemedel åt vissa kvinnor och barn; samt

till jordbruksutskottet propositionen, nr 89, angående befrielse för arrendatorn B. Landin från skyldigheten att betala viss husröteersättning.

§ 6.

Föredrogs var för sig följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till behandling av lagutskott motionen nr 262 av herr *von Friesen m. fl.*;

till jordbruksutskottet motionen nr 263 av herr *Andersson i Vigelsbo*; samt

till statsutskottet motionerna:

nr 264 av herr *Svedman m. fl.*; och

nr 265 av herr *von Friesen m. fl.*

§ 7.

Herr statsrådet *Pehrsson-Bramstorp* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 95, angående rörelsekapital för domänverket; och

nr 96, angående anslag till värmeisolationsförsök i växthus.

Dessa propositioner bordlades.

§ 8.

*Egentliga
statsutgifter
under rikssta-
tens tionde
huvudtitel.*

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1942/43 under riksstatens tionde huvudtitel, avseende anslagen inom handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion.

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren, att förevarande utlåtande skulle föredragas punktvis samt att vid föredragningen av de särskilda punkterna endast rubrikerna skulle uppläsas.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

Punkterna 4—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25, angående Sveriges geologiska undersökning: Avlöningar.

Sveriges geologiska undersökning: Avlöningar.

I proposition nr 1 hade Kungl. Maj:t under tionde huvudtiteln (punkt 26, sid. 40—42, av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för den 3 januari 1942) föreslagit riksdagen att

dels godkänna av departementschefen förordad personalförteckning för Sveriges geologiska undersökning;

dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för Sveriges geologiska undersökning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

dels ock till Sveriges geologiska undersökning: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 295,300 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Lundberg* i Hälsingborg väckt motion (II: 88), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta, att i enlighet med tjänsteförteckningssakkunniges förslag museiföreståndare- och kemistbefattningarna vid Sveriges geologiska undersökning uppflyttades från lönegrad A 26 till lönegrad A 27 i likhet med vad i Kungl. Maj:ts proposition föreslagits beträffande statsgeologbefattningarna, med vilka nyssnämnda två befattningar hitintills varit jämställda i lönegrad och tjänsteställning.

Utskottet hemställde,

att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen II: 88,

a) godkänna i utskottets hemställan intagen personalförteckning för Sveriges geologiska undersökning;

b) godkänna i utskottets hemställan intagen avlöningsstat för Sveriges geologiska undersökning, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;

c) till Sveriges geologiska undersökning: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 296,200 kronor.

Reservation utan angivet yrkande hade vid denna punkt avgivits av herr *Svensson* i Grönvik.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Herr *Svensson* i Grönvik: Herr talman! Jag har vid denna punkt avgivit en blank reservation. Den avser närmast utskottets förslag om uppflyttning av två tjänstemän från 26 till 27 lönegraden.

Det är ju så, att vi här i riksdagen i allmänhet ställa oss betänksamma när det gäller att på en enskild motion företaga några löne regleringsförändringar. Saken ligger här så till, att tjänsteförteckningssakkunniga behandlat frågan och föreslagit en rad uppflyttningar. En del av dessa har Kungl. Maj:t för sin del godkänt, men på denna punkt har Kungl. Maj:t icke gått med på tjänsteförteckningssakkunnigas förslag. Nu har herr *Lundberg* motionerat om uppflyttning av de två ifrågakvarande befattningarna, museiföreståndare- och kemistbefattningarna, och utskottet har föreslagit riksdagen en uppflyttning av dem från 26 till 27 lönegraden.

Jag har i detta fall frågat mig: vad är det för skäl som gjort, att Kungl. Maj:t icke ansett sig på denna punkt böra biträda tjänsteförteckningssakkunnigas förslag om uppflyttning. Det måste naturligtvis vara någon särskild an-

Sveriges geologiska undersökning: Avlöningar. (Forts.)

ledning till att man avviker från förslaget just i detta fall. Departementschefen uttalar, att orsaken till att man uppflyttat statsgeologerna är den, att de lyda direkt under verkschefen. I avseende å de andra nämnes intet motiv, utan det heter bara, att en uppflyttning icke ansetts böra genomföras. Om nu riksdagen beslutar i överensstämmelse med utskottets förslag, kan jag icke se annat än att därmed följer icke bara, att dessa två tjänstemän uppflyttas i högre lönegrad, utan också att observatorerna vid rikets allmänna kartverk flyttas upp. Om riksdagen i dag bifaller utskottets förslag, finns det väl ingen möjlighet att undvika, att även dessa andra befattningar, som Kungl. Maj:ts icke beslutat uppföra i en högre lönegrad, komma att uppflyttas.

Det är dels på grund av de principiella betänkligheter jag hyser mot att riksdagen på en enskild motion går att uppflytta tjänstemän i högre lönegrad, dels på grund av de konsekvenser ett sådant beslut kan medföra beträffande andra tjänstemän i liknande ställning, som jag, herr talman, ber att på denna punkt få yrka avslag på utskottets förslag och bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Herr Törnkvist: Herr talman! Det föreligger en ganska märklig situation i detta ärende. Vi hade en liten diskussion i statsutskottet i anledning av vad avdelningen föreslagit, och efter den diskussionen framställdes i utskottet intet annat yrkande än om bifall till avdelningens förslag. Man fick därför det intrycket, att därmed hade ett samfällt uttryck givits för synpunkterna hos de i utskottet närvarande ledamöterna. Jag väntade då heller icke i dag, att det skulle framställas något yrkande vid sidan om utskottets förslag.

Emellertid kan man ju använda andra uttryckssätt än den föregående talarren, när det gäller att beskriva den verkliga innebörden av detta spörsmål. Jag skulle icke vilja säga — och jag antager, att statsrådet och chefen för handelsdepartementet heller icke vill vara med om att framställa saken så skarpt — att det här är fråga om en uppflyttning i lönegrad av kemist- och museiföreståndarebefattningarna, om man ställer dem i jämförelse med statsgeologbefattningarna i övrigt. Förhållandet är ju det, att samtliga statsgeologer, sålunda även kemisten och museiföreståndaren, ända sedan verket uppfördes på ordinarie stat ha befunnit sig i samma löneställning. Rättvisligen bör man sålunda ställa spörsmålet så, att frågan är, om dessa två skola lämnas kvar i sin gamla löneställning, medan deras kamrater, som i lönehänseende varit likställda med dem sedan 1909, uppflyttas. Det är en löneroglering uppåt för statsgeologerna överhuvud taget, och man skulle då för första gången i verkets historia lämna kemisten och museiföreståndaren kvar i en lägre löneställning. Det är sålunda icke fråga om en uppflyttning speciellt av dessa två befattningar. Den riktiga framställningen är den, att utskottet velat låta samtliga befattningar följas åt nu liksom tidigare i över trettio år. Så ligger saken till. Varför vill man då ha denna gränsdragning mellan de åtta statsgeologerna och de två andra statsgeologerna? Som kammarens ärade ledamöter säkert känna till förut, gälla samma utbildnings- och kompetensfordringar för samtliga, med undantag för kemisten, som ursprungligen behöfve och ännu i dag behöfver högre utbildning än statsgeologerna i övrigt, särskilt på kemiens forskningsområde. Det förefaller högst märkligt — och det var måhända det, som gjorde att vi inom utskottet sökte oss tillbaka för att se utvecklingens gång i fråga om dessa befattningar — att just den omständigheten, att kemisten måste prestera större kompetens än de övriga statsgeologerna, skulle föranleda, att han lämnades i en lägre löneställning än de övriga. Det fattas, herr talman, bärande motiv för att frångå ett betraktelsesätt på en löneroglering, vilket är vedertaget i riksdagen. Det är strängt taget fråga om

Sveriges geologiska undersökning: Avlöningar. (Forts.)

mannamån i detta sammanhang. Jag tror emellertid icke, att någon sådan föreligger, men om man läser akterna i målet, kan man finna fullt berättigande för att uttrycka en dylik förmodan.

Det är uppenbart, att tilliten till Kungl. Maj:t är så stor inom utskottet, att om icke en motionär uppfattat denna inadvartens, hade statsutskottet glidit förbi den i stark förlitan på Kungl. Maj:ts rättvisa domslut. Men när en motionär med stor sakkunskap, som inom parentes sagt känner dessa saker väl på grund av sin egen utbildning på samma område, uppträdde, voro vi nödgade att gå till akterna och se, hur det stod till.

Ja, herr talman, det är dessa synpunkter vi ha haft på frågan, och vi anse dem bäriga och överlämna åt kammaren att taga ställning till frågan. Jag hemställer, att kammaren måtte bifalla utskottets hemställan.

Herr Svensson i Grönvik: Herr talman! Jag begärde ordet med anledning av den anmärkning, som herr Törnkvist riktade mot mig, därför att jag inte framställde något yrkande i utskottet men gör det i kammaren. I utskottet kunde jag inte få någon som helst upplysning om en undersökning verkställdt rörande de skäl, som förelegat för Kungl. Maj:t att inte föreslå uppflyttningar i högre lönegrad av de personer det här närmast gäller. Man hade visserligen, som herr Törnkvist nyss sade, gått till akterna. Jag tycker, att hans skarpa yttrande i det avseendet inte drabbar mig personligen, utan det är tydligt, att han ifrågasätter, om Kungl. Maj:t har begått mannamån, när Kungl. Maj:t inte vidtagit uppflyttning i lönegrad av såväl kemisten som den andra befattningshavaren såsom skett beträffande de andra statsgeologerna. Jag har ingen anledning att i det fallet försvara Kungl. Maj:t, men jag måste ju säga, att uttrycket är ganska hårt. Utan att veta vad som ligger bakom det förslaget, så förefaller det mig, som om man, innan man kastar ut en sådan beskyllning, får prestera litet starkare bevisning än herr Törnkvist gjort i detta fall.

Herr Törnkvist: Herr talman! Subjektiva tolkningar av ett uttryck kunna ju ofta och bli väl oftast snedvridna. Uttrycket »mannamån» får inte uppfattas som en anklagelse. Men verkningarna kunna bli mannamån.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets i punkten gjorda hemställan, dels ock på bifall till Kungl. Maj:ts förslag i ämnet; och blev utskottets berörda hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 26—37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 38.

Lades till handlingarna.

Punkterna 39—69.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 70.

Lades till handlingarna.

Punkterna 71—73.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 74.

Lades till handlingarna.

Punkterna 75—78.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 79.

Lades till handlingarna.

§ 9.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 94, angående anslag till Häradsrätterna: Avlöningar.

Denna proposition bordlades.

§ 10.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående återbetalande till postbiträdet *Laila Aurora Gustafsson*, född *Andreasson*, av viss del av till postverket inlevererat penningbelopp;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förvärv för statens järnvägars räkning av aktier i aktiebolaget svenska godsbilcentraler m. fl. bolag;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till elektriska lokomotiv;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avhändande av vissa kronan tillhöriga fastigheter och vägmarksandelar; och

nr 33, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ytterligare anslag till ändringsarbeten i fastigheten nr 4 i kvarteret Kungl. Trädgården i Stockholm.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 11.

Motion om anslag till ombyggnad och modernisering av tjänstebostäderna vid statens järnvägar.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 34, i anledning av väckt motion om anslag till ombyggnad och modernisering av tjänstebostäderna vid statens järnvägar.

I en inom andra kammaren av herr *Gustafsson* i *Tenhult m. fl.* väckt motion, nr 38, hade hemställts, att riksdagen måtte bevilja ett anslag av 500,000 kronor till ombyggnad och modernisering av tjänstebostäderna vid statens järnvägar.

Utskottet hemställde, att motionen II: 38 ej måtte vinna riksdagens bifall.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *von Heland*, *Svensson* i *Grönvik* och *Hansson* i *Rubbestad*.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr *Hansson* i *Rubbestad*: Herr talman! Jag och ett par andra ledamöter av statsutskottet ha här vid detta utlåtande fogat en blank reservation. Saken är den, att vi icke ha något annat yrkande än utskottet, medan det däremot är själva motiveringen, som vi skulle vilja ge en annan lydelse. Vi anse nämligen,

Motion om anslag till ombyggnad och modernisering av tjänstebostäderna vid statens järnvägar. (Forts.)

att statsutskottet i näst sista stycket i sitt utlåtande har skrivit väl kraftigt gentemot järnvägsstyrelsen beträffande dess igångsättande av förbättringar av banvaktsstugorna.

Detta utlåtande är ju, som vi se, föranlett av en motion, som syftar till att staten skall skyndsamt upprätta och iordningställa banvaktsstugorna. Järnvägsstyrelsen har emellertid till statsutskottet inkommit med ett yttrande i anledning av motionen och där betonat, att statens järnvägar är ett affärsdrivande verk, och att i dessa tider, när det är stora svårigheter på byggnadsmarknaden, det inte står i överensstämmelse med god ekonomi att forcera förbättrande av dessa banvaktsstugor. Av de nära 9,000 banvaktsstugor, som finnas, är det för närvarande ungefär 2,600, som endast bestå av ett rum och kök. Det gäller här frågan om att utvidga dessa till två rum och kök samt anordnande av centralvärme m. m., vilket styrelsen icke anser lämpligt i nuvarande tider. Styrelsen påpekar, att iordningställande av dessa skulle draga en kostnad av ungefär 15,000 kronor för varje. Eftersom antalet sådana banvaktsstugor är ungefär 2,600, skulle det bli en direkt kostnad på ungefär 38 å 39 miljoner kronor.

Nu har statsutskottet här i näst sista stycket skrivit, att det förväntar, att järnvägsstyrelsen inte avvaktar någon ljusning på byggnadsmarknaden, utan vidtager åtgärder snarast möjligt. Det är just mot detta uttalande som vi vända oss. Vi anse, att de orden, som utskottet här anför i hela fjärde raden samt på femte raden till och med ordet »utan», kunde utgå, så att utskottets utlåtande i denna punkt i stället skulle lyda: »Vid lösningen av den viktiga frågan om statsbanornas möjligheter att för rimliga kostnader skaffa lämpliga tjänstebostäder åt den stora personal, som härav är i så hög grad beroende, finnes anledning antaga, att järnvägsledningen undersöker de utvägar, som för styrelsens egen del härvidlag kunna stå till buds.» Det skarpa uttalande, som utskottet där gör, skulle alltså enligt vår mening utgå. Jag tror också, att det vore lämpligt, om riksdagen ginge in för försiktighetsåtgärden att stryka detta, ty enligt min mening åtminstone är det lämpligt, att man inte så direkt ger direktiv till järnvägsstyrelsen att i dessa tider vidtaga åtgärder, som medföra en sådan ökad kostnad som detta.

Järnvägsstyrelsen har också påpekat, att befattningshavarna äro ganska nöjda, i stort sett, med de bostäder, som finnas. När järnvägsstyrelsen har iordningställt dessa bostäder med ett rum och kök till två rum och kök är det naturligt, att järnvägsstyrelsen också ökar hyrorna. Styrelsen framhåller, att det då ofta framställes klagomål från dessa, som få betala de högre hyrorna, och som förklarar sig nöjda med bostäderna i befintligt skick. Beträffande de verkligt bristfälliga bostäder, som nu finnas, är det ju ändå järnvägsstyrelsens mening att vidta erforderliga åtgärder. Jag hemställer alltså, att andra kammaren för sin del måtte stryka fjärde raden i näst sista stycket i motiveringen samt femte raden till och med ordet »utan».

Herr Gustafsson i Tenhult: Herr talman! Som motionär hade jag givetvis helst sett, att min motion blivit bifallen, men jag får naturligtvis känna mig tacksam mot det mäktiga statsutskottet för dess mycket positiva uttalande. Från mina utgångspunkter kan jag sålunda inte alls finna någon anledning till anmärkning mot statsutskottet, för att det uttalar sig så positivt, som det har gjort. Därför kommer jag inte att ställa något annat yrkande än statsutskottet.

Jag motionerade 1939 rörande statens järnvägars tjänstebostäder. På våren hade jag tillfälle att göra en resa i södra Norrland. På en banmästaravdel-

Motion om anslag till ombyggnad och modernisering av tjänstebostäderna vid statens järnvägar. (Forts.)

ning där fanns det inte vatten- och avloppsledning, ej heller tillgång till tvättstuga för en enda banvakt. När jag då uppmärksammade vid 1938 års riksdag, att det beviljades en halv miljon kronor för modernisering av officerares tjänstebostäder — det gällde att införa badrum och duschrum — ansåg jag, att det förelåg verkliga skäl att göra en framstöt för att de befattningshavare, som saknade inte bara badrum och duschrum utan till och med tillgång till tvättstuga, skulle bli ihågkomna.

Det är ju anmärkningsvärt, vilket stort intresse järnvägsstyrelsen tidigare har ägnat denna fråga. Jag har här ett meddelande från järnvägsstyrelsen till personalen vid statens järnvägar år 1919, där järnvägsstyrelsen förklarar, att den ansåge, att det dåvarande läget med att ha både enrumms- och tvårumslägenheter vore ohållbart, och att järnvägsstyrelsen i anledning härav föreslog en plan, som, om den förverkligats, skulle inneburi, att samtliga enrumslägenheter 1940 varit ombyggda till tvårumslägenheter. Herr Hansson i Rubbestad anmärkte, att priserna voro så höga, att man inte nu kunde tillråda, att ombyggnadsarbetet fortsatte. Jag vill då erinra om att järnvägsstyrelsen i meddelandet från 1919 framhåller att »kostnaderna för ombyggnad av en banvaktstuga för erhållande av tvårumslägenhet uppgår för närvarande till 8,000 å 12,000 kronor». Och om nu kostnaden för ombyggnaden skulle stanna vid 12,000 kronor, som järnvägsstyrelsen i vissa fall anser, så förefaller det inte, som om kostnadsökningen från 1919 är så stor att tillbyggnadsarbetet helt bör ställas på framtiden. Sedan vill jag dessutom framhålla, att när järnvägsstyrelsen har beräknat 15,000 kronor i sitt uttalande, så inbegripes i denna kostnad inte bara tillbyggnad av ett rum utan jämväl av källarvåning och tvättstuga, tambur och veranda, bättre vind, vindskontor, garderob och dylikt.

Det är att beklaga, att järnvägsstyrelsen icke fullföljde ovannämnda plan. Det är ju anmärkningsvärt, att under åren 1932 till 1938, när den svenska staten offrade hundratals miljoner kronor för bostadsförbättringar i vårt land, som också kommo landsbygden till godo i mycket stor utsträckning — lantarbetarbostäder och bostadsförbättringsbidrag även till landsbygdens folk — då begärde järnvägsstyrelsen inte mer än 100,000 kronor till förbättringsarbeten här.

Nu är ju läget sådant, att man inte kan säga, att det är tillfredsställande. Jag har här en utredning, som har verkställts av järnvägsmannaförbundet i november och december föregående år, och den visar, att det fortfarande är så, att enrumslägenheterna uppgå till 34.6 procent av hela bostadsbeståndet.

Icke mer än 47.8 procent av tjänstebostäderna ha vattenledning och endast 51.2 procent ha avloppsledning. Tillgång till tvättstuga ha 63.1 procent. Läget är sålunda icke alls tillfredsställande.

När jag framlade min motion, tänkte jag icke bara på om- och tillbyggnad utan även på att moderniseringsarbetet i övrigt borde fortsättas i en raskare takt. Vidare har jag från flera håll fått upplysningar, som göra en fundersam om icke banvaktstugorna blivit styvmoderligt behandlade i förhållande till en stor del större och rymligare bostäder som 3- och 4-rumslägenheter i städer och större samhällen. Jag är därför för min del tacksam för det positiva uttalande, som statsutskottet här gjort.

När herr Hansson i Rubbestad talar om att det hela skulle gå löst på 38 miljoner kronor vill han tydligen göra gällande, att järnvägsstyrelsen skulle ta så allvarligt intryck av detta utskottsutlåtande att styrelsen nu och i ett sammanhang skulle gå in för att om- eller tillbygga samtliga bostäder. Men någonting sådant har ju ingen avsett. Läget är emellertid det att järnvägsstyrelsen, trots att styrelsen för perioden 1939—1941 begärt ett högre anslag än för när-

Motion om anslag till ombyggnad och modernisering av tjänstebostäderna vid statens järnvägar. (Forts.)

mast föregående period, icke byggt om mer än 25 banvaktsstugor mot 37 tidigare. Detta tyder ju på att det hela går mycket sakta. Risken för att alltför stora ting härvidlag komma att inträffa tror jag sålunda icke är alltför överhängande. Skall tonvikten läggas på ränteutgifterna och på att det hela skall gå ihop, bör samma krav också ställas på alla slag av tjänstebostäder och icke enbart i fråga om tjänstebostäderna vid de affärsdrivande verken.

Herr talman, jag har icke något eget yrkande utan nöjer mig med att hemställa om bifall till statsutskottets förslag.

Herr Andersson i Prästbol: Herr talman! Jag har icke någon anledning att upprepa de sakupplysningar, som motionären här lämnat, utan jag nöjer mig med att hänvisa till det förhållandet att 1939 års riksdag skrev till Kungl. Maj:t och begärde åtgärder av samma slag, som det nu är fråga om.

För min del tror jag, att man är på den rätta sidan, om man följer statsutskottet och sålunda i motiveringen stryker under vad riksdagen skrev 1939. Jag skulle tro att alla kunna vitsorda, att förhållandena på detta område icke blivit bättre sedan den tiden utan att läget är precis detsamma som det var då. Jag hemställer därför, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr Mosesson: Herr talman! Jag skall icke framställa något annat yrkande än om bifall till utskottets förslag.

Då jag emellertid förmodar, att jag måhända är den ende av kammarens ledamöter, som är född i en sådan här stuga, må det tillåtas mig att frambära ett personligt vittnesmål om hur förhållandena härvidlag kunna gestalta sig. Damerna och herrarna i denna kammare kunna ju tänka sig hur det var i en sådan här stuga, där vi tretton barn växte upp. Alla barnen voro väl icke små samtidigt, men åtminstone tre av oss pojkar måste ligga i samma soffa för att utrymmet i stugan skulle räcka till. Herr talmannen och kammarledamöterna förstå nog, att jag åtminstone är intresserad av att den dag snart måtte randas, då den trogna arbetarstam, som järnvägarna ha i den kår, som det härvidlag är fråga om, får litet bättre bostäder än den hittills haft.

Herr Svensson i Grönvik: Herr talman! Jag tror för min del, att det bör finnas en viss konsekvens i de uttalanden, som riksdagen gör. Så är emellertid icke fallet, om man å ena sidan uppmanar järnvägsstyrelsen att göra driften så ekonomisk som möjligt men man å andra sidan ger rätt så klara direktiv om att det på detta område icke får snålas. Det bör vara logik och konsekvens i riksdagens olika uttalanden.

I herr Hanssons i Rubbestad rimliga yrkande ligger icke någon som helst aversion mot herr Mosessons önskemål i här ifrågavarande avseende. Inkonsekvens skulle det emellertid vara, om riksdagen nu skulle besluta i enlighet med utskottets förslag men samtidigt ge järnvägsstyrelsen order att icke fästa avseende vid riksdagens anvisningar om nödvändigheten av besparingar utan att härvidlag bara gå på. Det är en sådan inkonsekvens, som jag menar att vi skola vända oss emot. Vi ha ingen anledning att här upprepa vad riksdagen tidigare sagt, och jag ber sålunda att få instämma i herr Hanssons i Rubbestad yrkande.

Herr Hansson i Rubbestad: Herr talman! Med anledning av herr Mosessons yttrande vill jag endast säga, att det är väldigt många människor i vårt land, som få nöja sig med bostäder på ett rum och kök. Herr Mosesson nämnde, att han växt upp i en banvaktsstuga om ett rum och kök. Själv har jag växt upp i en likadan stuga, låt vara att det icke var en banvaktsstuga och vi voro i mitt

Motion om anslag till ombyggnad och modernisering av tjänstebostäderna vid statens järnvägar. (Forts.)

hem tolv barn. Herr Mosesson och jag ha alltså växt upp under enahanda förhållanden, och jag vill påstå att på mig har detta inte verkat skadligt, och det tycks icke heller vara något fel med herr Mosesson. Det kan nog bli bra folk av dem som växa upp i små bostäder också.

De bristfälligheter, som härvidlag kunna konstateras, lagar nog järnvägsstyrelsen att de bli avhjälpda, men dessa ändringar med vattenledning och centralvärme tycker man nog icke äro så absolut nödvändiga att man i tider som dessa, då ekonomien är så hårt beträngd, skall skriva till järnvägsstyrelsen och poeka på omedelbara åtgärder. Jag håller därför före att det vore klokt att stryka det stycke, som jag föreslagit, och jag tror också, att banvakterna skola komma att visa sig nöjda därmed, detta särskilt med tanke på de låga hyror, som de äro så glada åt.

Herr Gustafsson i Tenhult: Herr talman! Jag vill i det här sammanhanget endast erinra om ytterligare en sak, som omnämnes i det av mig nyss citerade yttrandet från Svenska järnvägsmannaförbundet, nämligen att högst 17.8 procent av här ifrågavarande bostäder äro försedda med värmeledning. Dessa bostäder ligga för övrigt i närheten av stationerna. På själva landsbygden har behovet i det hänseendet onekligen blivit sämre tillgodosett. Jag hade verkligen räknat med att det parti, som herr Svensson i Grönvik och herr Hansson i Rubbestad representera, skulle hysa ett starkt intresse för att landsbygdens bostadsfråga skulle få en tillfredsställande lösning.

Vidare vill jag erinra om, att när jag väckte denna motion vid årets riksdag, så var det min avsikt att bringa reda och konsekvens i statens bostadspolitik. Jag erinrar om, att riksdagen i fjol på socialministerns förslag beviljade 20 miljoner kronor i rena subventioner för att bostadsbyggandet skulle komma i gång och att socialministern då betonade, att han för sin del föreslog denna stora summa för att man icke skulle avvakta lägre priser utan genast få byggnadsverksamheten i gång. Om nu ett affärsdrivande verk menar något helt annat och säger, att vi måste vänta och iakttaga en viss återhållsamhet, så menar jag, att däri icke finns någon logik vad beträffar statens bostadspolitik.

Herr Andersson i Prästbol: Herr talman! Det förvånar mig att höra, att folk har det lika trångt nu i banvaktstugorna som för femtio à sextio år sedan. Meningen är väl ändå den, att vi skola sträva till en allt bättre och bättre bostadsstandard. Det är väl ingenting att rekommendera att tolv à tretton barn skola växa upp i en liten stuga, som icke har större utrymme än att det knappt kan räkka till för ett äkta par utan barn. Det anförda exemplet kan jag sålunda för min del icke finna vara en anledning för riksdagens andra kammare att följa reservationen på denna punkt.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan dels ock på bifall till utskottets hemställan med den ändring i avseende å motiveringen, varom yrkande under överläggningen framstälts av herr Hansson i Rubbestad; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 12.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande kapitalinvestering för

budgetåret 1942/43 i statens allmänna fastighetsfond, i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 3.

Lades till handlingarna.

§ 13.

Föredrogs vart efter annat:

statsutskottets utlåtanden:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt giltighet för förskottsstaten för försvarsväsendet, m. m.;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronan tillhörigt område i Halmstad; och

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för H. G. Persson m. fl. från ersättnings skyldighet m. m.; samt

bevillningsutskottets betänkande, nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om rätt att använda obligationer med 3 procent ränta tillhörande svenska statens tredje försvarslån såsom betalningsmedel vid erläggande av arvsskatt.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden och betänkande hemställt.

§ 14.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter m. m. jämte i ämnet väckta motioner. *Höjning av vissa postavgifter m. m.*

I en den 30 januari 1942 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 29, hade Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att

dels besluta, att befodringsavgiften för inrikes brev, som ej är lokalförsändelse, skall utgöra:

om brevets vikt icke överstiger 20 gram	20 öre
» vikten överstiger 20 men icke 125 gram	40 »
» » » 125 » » 500 »	60 » ,

att minsta avgiften för korsband, som innehåller affärshandling och ej är lokalförsändelse, skall utgöra 20 öre, att befodringsavgiften för inrikes blindskriftsförsändelse skall för varje vikt av ett kilogram eller del därav utgöra 3 öre, att högsta medgivna vikten för dylik blindskriftsförsändelse skall utgöra 7 kilogram, samt att ovan angivna ändrade grunder för postbefodrkan skola tillämpas från och med den 1 april 1942;

dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att intill utgången av juni månad 1946 bestämma i fråga om postavgifter i den omfattning, som angives i det av 1937 års riksdag i samma ämne lämnade bemyndigandet.

Till utskottets behandling hade jämväl hänvisats följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

1) de likalydande motionerna nr 189 i första kammaren av herr *Persson m. fl.* och nr 249 i andra kammaren av herr *Werner m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen, vid bifall till Kungl. Maj:ts proposition nr 29, tillika måtte besluta att höja det nuvarande lokalportot för postförsändelser efter samma grunder, vilka föreslagits att i övrigt gälla för inrikes brev, samt att postportot å brevkort måtte höjas med 5 öre;

2) de likalydande motionerna nr 190 i första kammaren av herrar *Gottfrid Karlsson* och *Albertsson* samt nr 252 i andra kammaren av herr *Nilsson* i Norr-långträsk, däri hemställdts, att riksdagen i anslutning till proposition nr 29 ville hos Kungl. Maj:t hemställa om utfärdande av sådana bestämmelser rörande lokalportot, att en postanstalts adressområde och dess lokalportoområde sammanfalla;

3) motionen nr 250 i andra kammaren av herr *Sundström* i Vikmanshyttan *m. fl.*, vari hemställdts, att riksdagen vid behandlingen av förevarande proposition måtte besluta följande befodringsavgifter för inrikes brev:

	Lokala	Övriga
om brevets vikt icke överstiger 20 gram	15 öre	20 öre
» vikten överstiger 20 men icke 125 gram	30 »	40 »
» » » 125 » » 500 »	45 »	60 » ; samt

4) motionen nr 251 i andra kammaren av herr *Hansson* i Vännäsby *m. fl.*, däri hemställdts, att riksdagen, med bifall i övrigt till Kungl. Maj:ts proposition nr 29, ville besluta höjning av det lokala brevportot med 5 öre i fråga om lägsta viktsatsen och i övrigt i proportion till de i propositionen föreslagna portona å riksförsändelserna, samt att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om skyndsamt utredning och förslag angående möjligheter för sockenområden, poststationsområden och annars tätt bebyggda orter att i större utsträckning utnyttja lokalportot.

Utskottet hemställde,

I) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 29,

1) besluta, att befodringsavgiften för inrikes brev, som ej är lokalförsändelse, skall utgöra:

om brevets vikt icke överstiger 20 gram	20 öre
» vikten överstiger 20 men icke 125 gram	40 »
» » » 125 » » 500 »	60 » ,

att minsta avgiften för korsband, som innehåller affärshandling och ej är lokalförsändelse, skall utgöra 20 öre, att befodringsavgiften för inrikes blindskriftsförsändelse skall för varje vikt av ett kilogram eller del därav utgöra 3 öre, att högsta medgivna vikten för dylik blindskriftsförsändelse skall utgöra 7 kilogram, samt att här angivna ändrade grunder för postbefodraren skola tillämpas från och med den 1 april 1942;

2) bemyndiga Kungl. Maj:t att intill utgången av juni månad 1946 bestämma i fråga om postavgifter i den omfattning, som anges i det av 1937 års riksdag i samma ämne lämnade bemyndigandet;

II) att de likalydande motionerna I: 189 och II: 249 samt motionen II: 251, i vad dessa motioner avse höjning av lokalportot för brev, ävensom motionen II: 250 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

III) att de likalydande motionerna I: 189 och II: 249, i vad desamma avse höjning av brevkortsportot, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

IV) att de likalydande motionerna I:190 och II:252 samt motionen II:251, den sistnämnda i vad den avser ändrade bestämmelser beträffande lokalportoområdet, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation utan angivet yrkande hade avgivits av herrar *Aronsson, Thorell* samt *Jonsson* i Skedsbygd.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Jonsson* i Skedsbygd: Herr talman! Då jag till utskottets förevarande utlåtande fogat en reservation, anser jag mig skyldig att med några ord motivera min inställning till denna fråga.

Motivet för den av Kungl. Maj:t föreslagna portohöjningen anges i den kungl. propositionen vara att bereda statsverket ökade inkomster. Någon höjning för att täcka postverkets distributionskostnader eller för att åstadkomma en skäligen förräntning av det i verket nedlagda kapitalet behöver ej vidtagas.

Även om man accepterar finansministerns tankegång på denna punkt att på detta sätt bereda staten inkomster, måste man ställa sig tveksam, när förslaget endast omfattar en höjning av riksportot och undantag göres för lokalportot. Finansministern har i propositionen för sin del accepterat de skäl, som generalpoststyrelsen anført, nämligen att ett förhöjt lokalporto icke skulle tillföra statsverket någon nämnvärt förhöjd inkomst. Generalpoststyrelsen anser, att man vid en höjning av lokalportot måste räkna med en avsevärd nedgång i antalet lokalbrev, beroende på att man befarar att de större korrespondenterna i ökad utsträckning genom egen betjäning eller genom anlåtande av privata distributionsföretag skulle ombesörja sin postutdelning. För bestyrkande av detta resonemang anför man, att enligt en verkställd approximativ undersökning skulle antalet lokalbrev under tiden från 1917 till 1921, då lokalportot var avskaffat, ha nedgått med inte mindre än omkring 30 procent. En höjning av lokalportot med 5 öre, vilket i motioner föreslagits, skulle således enligt generalpoststyrelsens mening praktiskt taget icke medföra någon inkomstökning för statsverket. Enligt mitt förmenande låg emellertid icke hela orsaken till att antalet lokalpostförsändelser vid detta tillfälle sjönk så kraftigt endast i portoförhöjningen. Man måste nämligen taga i betraktande att den tidsperiod, under vilken portoförhöjningen ägde rum, delvis sammanföll med efterkrigsårens på grund av depressionen minskade affärsverksamhet på alla områden.

Fördelen av lokalporto kommer i huvudsak städer och större samhällen till godo. Så t. ex. åtnjuta personer, boende i Stockholm, förmånen av lokalporto inom ett område, som omfattar städerna Stockholm, Djursholm, Lidingö och Sundbyberg, köpingarna Hässelby villastad, Saltsjöbaden och Stocksund samt socknarna Danderyd, Nacka, Solna och Spånga. Under det att på landsbygden ett brev icke får äsättas lokalporto, om det överlämnas till lantbrevbäraren att av honom avlämnas på postanstalten, där mottagaren i sin tur avhämtar det, befordras ett sådant brev inom Stockholmsområdet till följande postanstalter och utbäres av brevbärare: Abrahamsberg, Aspudden, Bromsten, Danderyd, Djursholm, Ektorp, Enebyberg, Enskede, Experimentalfältet, Fagersjö, Gröndal, Hagalund, Hammarbyhöjden, Henriksdal, Hjorthagen, Huvudsta, Hägersten, Hässelby villastad, Höglandstorget, Kvarnholmen, Lahäll, Lidingö, Lilla Essingen, Midsommarkransen, Mälarhöjden, Nacka, Nockeby, Råsunda, Saltsjöbaden, Saltsjö-Duvnäs, Saltsjö-Järta, Smedslätten, Spånga, Stockholm, Stocksund, Stora Essingen, Storängen, Stureby, Sundbyberg, Sö-

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

dertörns villastad, Tomteboda, Traneberg, Ulriksdal, Ulvsunda, Värtan, Åkes-hov, Alsten, Älta, Älvsjö, Ängby och Äppelviken.

I sin till utskottet i anledning av motionerna avgivna promemoria säger generalpoststyrelsen att den nu gällande definitionen på lokalförsändelse utesluter icke helt landsbygdens befolkning från åtnjutande av lokalportot. Även för landsbygdens vidkommande är lokalportot tillämpligt på varje försändelse, som inlämnas på en fast postanstalt eller som nedlägges i fast brevlåda, vilken tömmas genom postanstaltens försorg, eller som i förekommande fall inkommer till postanstalten genom spårvagnsbrevlåda.

Jag tycker att generalpoststyrelsen genom att göra denna jämförelse på ett alldeles särskilt sätt talar emot den ståndpunkt styrelsen intagit i denna fråga. Ty det är väl skillnad att på landet besöka en postanstalt för att i brevlådan där lägga ned ett brev, vilket sedan adressaten i de flesta fall, om lokalportot skall vara tillämpligt, har att egenhändigt avhämta, mot att man i Stockholm kan lägga ned brevet i första bästa brevlåda, som man träffar på, varefter detsamma avhämtas av postverket och tillställs adressaten i hans bostad, t. ex. i Saltsjöbaden. Enligt mitt förmenande motiverade detta senare brevtransport och behandling att det åsattes ett högre porto och inte ett lägre.

Och när generalpoststyrelsen framhåller, att brev få taxeras såsom lokalpost, om de i förekommande fall nedläggas i en spårvagnsbrevlåda på landsbygden, undrar man verkligen om styrelsen fått ett anfall av skämtlynn. Förhållandet är ju det, att på landsbygden ha vi inte några spårvägar — de äro i likhet med påvens skägg obefintliga.

Redan finansministern har rubricerat det föreliggande förslaget om portoförhöjning för inrikes brev såsom en skattefråga. Det gäller att få in ytterligare 17 miljoner kronor till statsverket. Det är då enligt mitt förmenande skäl att se till, att i denna såväl som i övriga beskattningsfrågor största möjliga rättvisa skipas. Men nu låter man dem, som ha de största förmånerna av postbefordran, undslippa beskattning, åtminstone i mycket stor utsträckning.

Motiveringen härför förefaller mig som sagt knappast hållbar. Jag har förut påpekat, att jag anser att orsaken till nedgången i antalet lokalbrev under de år, då lokalportot var avskaffat, till stor del var att söka i den under då rådande depressionstider minskade affärsverksamheten. Jag förmodar, att den höjning i den allmänna prisnivån, som sedan dess inträffat, även medfört ökade kostnader för distributionen av brev inom lokalportoområdena, därest denna befordran skulle ske med anlitanande av annat distributionsätt än genom posten. Någon nedgång i affärsverksamheten kan åtminstone icke för närvarande iakttagas. Under förutsättning av att postverket anlitas i samma utsträckning som förut beträffande lokalposten, skulle en höjning av portoavgiften tillföra statsverket en ökad inkomst av 1.8 miljoner kronor. Detta är ingen föraktlig summa, och utgiften torde gott kunna bäras av de folkskikt, som redan i det förhållandet att de äro bosatta i städer och samhällen ha vissa fördelar som landsbygdens folk saknar.

I sitt yttrande över motionerna tillkännager generalpoststyrelsen, att den igångsatt en utredning beträffande Stockholms lokalportoområde. Utskottet förutsätter, att generalpoststyrelsen vid nämnda utredning jämväl tar under övervägande, »huruvida och i vad mån det kan vara möjligt att åstadkomma en bättre utjämning än som nu är för handen mellan stadsbygd och landsbygd i postalt hänseende, bland annat genom ändring av bestämmelser om lokalportots tillämplighetsområde».

Men utskottet har inte velat biträda det yrkande, som i berörda hänseende göres i den av herr Hansson i Vännäsby m. fl. avgivna motionen. I denna motion yrkas att »riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

skyndsam utredning och förslag angående möjligheter för sockenområden, poststationsområden och annars tätt bebyggda orter att i större utsträckning utnyttja lokalportot». Jag har i utskottet yrkat bifall till denna motion i vad den rör yrkandet om utredning.

Nu kanske man invänder att en portoförhöjning endast har ringa betydelse för landsbygdens invånare, och detta kan delvis vara sanning. Men denna detalj får ses i ett större sammanhang. Såsom denna beskattning föreslagits får den anses som ett led i de pålagor, som städer och samhällen komma att undslippa eller åtminstone inte att belastas med i samma utsträckning som landsbygden. Det är på tiden, att den ena detaljen såväl som den andra beaktas och att man söker anpassa förhållandena så, att de som äro bosatta på landsbygden erhålla samma ekonomiska villkor för sin existens som städernas invånare. Kan eller vill man inte följa dylika riktlinjer, kommer landsbygdens avfolkning att fortgå och de skadliga verkningarna härav alltmer att göra sig gällande.

Herr talman! Jag skall inte taga kammarens tid i anspråk med ytterligare motivering för min ståndpunkt, utan jag skall nu endast be att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag med det tillägg, som föreslås i den av herr Werner m. fl. avgivna motionen, nämligen att lokalportot och brevkortsportot måtte höjas med 5 öre.

Då emellertid hithörande postala frågor borde bli föremål för en allsidig utredning och belysning i hela sitt sammanhang, vill jag, herr talman, även yrka bifall till senare delen av det i den av herr Hansson i Vännäsby m. fl. avgivna motionen framställda yrkandet, nämligen »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om skyndsam utredning och förslag angående möjligheterna för sockenområden, poststationsområden och annars tätt bebyggda orter att i större utsträckning utnyttja lokalportot».

I detta anförande instämde herrar *Sundström* i Vikmanshyttan, *Pettersson* i Norregård, *Pettersson* i Dahl, *Nilson* i Spånstad, *Olsson* i Kullenbergstorp, *Carlsson* i Bakeröd, *Gustafsson* i Lekåsa, *Pettersson* i Rosta, *Andersson* i Vigelso, *Andersson* i Ovanmyra, *Andersson* i Södergård, *Hammarlund*, *Hansson* i Skediga och *Persson* i Norrby.

Herr Werner: Herr talman! Under normala tider kunde det föreligga starka skäl att reagera mot den tendens, som numera gör sig gällande att utnyttja statens affärsdrivande verk såsom skatteinstrument i det allmänna hand, detta så mycket mer som statens affärsföretag oftast intaga en monopolställning, som gör dem oåtkomliga för varje konkurrens. Under nuvarande förhållanden, då det gäller att med alla medel söka täcka den oerhörda brist, som förefinnes i statsbudgeten, är emellertid ingenting annat att göra än att tillgripa de utvägar, som stå till buds, och att acceptera de höjningar i fråga om taxor samt andra beskattningsåtgärder som bli nödvändiga för att skaffa staten ökade inkomster. Men i den mån dylika åtgärder tillgripas, måste man ovillkorligen kräva att de ske efter samma linjer, som följas då det gäller att utforma den allmänna beskattningen, så att de ökade bördor, som påläggas de skattepliktiga, träffa dem efter likvärdiga och likartade principer.

Den proposition, som vi här behandla, utgör till sin karaktär en renodlad beskattningsåtgärd. Man kan emellertid inte säga, att den bygger på de grunder, som vi anse vara riktiga, då det gäller den allmänna beskattningen. Den är tvärtom så utformad, att den för vissa områden inom landet bibehåller en gynnad ställning och ökar klyftan i fråga om de förmåner eller skyldigheter som nu gälla för landsbygd och stad. Redan tidigare ha från landsbygdshåll

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

rests anmärkningar mot den olikhet, som råder mellan städer och landsbygd beträffande kostnaderna för befordring av de s. k. lokala postförsändelserna. Det är ju, såsom herr Jonsson i Skedsbygd framhållit, en uppenbar orättvisa, att medan t. ex. inom Stockholmsområdet med dess, enligt vad som uppgivits, 60-tal postkontor ett brev befordras för 10 öre, får man ute på landsbygden betala fullt porto även i det fall att ett brev endast passerar avsändarens egen poststation, försåvitt postbefordran sker till och med medelst en mycket enkel lantbrevbärningslinje.

Vi ha, som sagt, redan tidigare ansett denna olikhet vara oriktig och försökt vinna rättelse. I den proposition, som nu föreligger och som biträts av utskottet, har denna klyfta inte bara bibehållits, utan den kommer i realiteten att vidgas, därigenom att man har kvar lokalportot för dessa stadsområden, som väl skulle ha samma ekonomiska möjligheter som landsbygden att bära en ökad börda. Det kommer sålunda att kosta endast 10 öre för att skicka ett brev från Stockholm exempelvis till Lidingö, där det bäres hem till mottagaren, ofta med brevbringsturer två gånger om dagen. Ute i landet kommer man däremot att få betala 20 öre för ett brev, som befordras ofta mycket kortare väg. Vi anse detta vara oriktigt så mycket mer ur den synpunkten, som det här icke är fråga om en åtgärd för att finansiera postverkets omkostnader, utan för att skaffa staten ökade inkomster, alltså en ren beskattningsåtgärd.

Generalpoststyrelsen har i sitt yttrande med stöd av erfarenheterna från åren 1917—1921 gjort gällande, att en ökning av lokalportot förmodligen skulle innebära en sänkning av postförsändelsernas antal, i det att en del av dem, som nu anlita postverket, skulle övergå till att sköta sin postdistribuering med privat arbetskraft. Jag kan inte för min del på något sätt godkänna detta skäl. Förhållandena under åren 1917—1921 äro icke jämförbara. Det finns för närvarande helt enkelt ingen möjlighet att för den låga kostnaden av 15 öre privat distribuera ett brev inom de nuvarande relativt stora lokalportoområdena, detta bl. a. på grund av bristen på arbetskraft.

Man har ju inte visat sig så vidare känslig tidigare, då det gällt beskattningsåtgärder på andra områden. Vi ha sålunda fått svälja någonting så föga godtagbart som omsättningsskatten, vilken endast verkar i prissfördrande, för att inte säga inflationistisk riktning. Vi ha vidare fått godtaga krigskonjunkturskatten, för all del kanske riktig då det gäller att beskatta jobbarvinster, sådana som försäljningsvinster å någon gammal rostig båt, e. d., men i övrigt måste anses ytterst betänklig till sin verkan, då den träffar livsviktiga försörjningsområden och konfiskatoriskt går ut över inkomster, som ofta endast utgöra ett lösgörande av förut investerat produktionskapital. Det kan befaras, att en schablonmässig tillämpning av denna beskattning beträffande sådana områden som jordbruk och skogsbruk kan komma att skada produktionsviljan i själva roten. Med det sist anförda har jag velat påvisa att man vid tidigare åtgärder på beskattningsområdet icke iakttagit samma hänsyn och försiktighet som man nu förebär som skäl mot längre gående ingrepp.

Jag har, som sagt, inte känt mig övertygad av de skäl, som förebragts av utskottet för ett bifall till Kungl. Maj:ts proposition oförändrad, och då jag sålunda anser, att denna proposition, trots den anslutning som förslaget fått inom utskottet, inte vilar på riktiga och rättvisa grunder, vågar jag, herr talman, hemställa om bifall till den av mig m. fl. väckta motionen, nr 249, i denna kammare.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Såsom redan av de båda föregående talarna påpekats äro ju de här föreslagna portoförhöjningarna inte betingade

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

av hänsynen till postverkets drift såsom sådan — denna går ju ganska bra och lämnar en skäligen avkastning på det kapital, som är investerat i verket, liksom även en skäligen vinstmarginal — utan det är här själfallet fråga om en beskattningsåtgärd, helt i linje med dem på andra områden, som finansministern i nuvarande läge redan tidigare ansett sig tvungen att föreslå. Jag tänker exempelvis på höjningen av personbefordringsavgifterna vid statens järnvägar, vilket ju är en åtgärd, som ganska mycket påminner om den som vi nu diskutera.

Att man i riksdagen är ganska övertygad om att även här ifrågavarande utväg måste tagas i anspråk, är väl påtagligt. Jag tror, att man kan basera omdömet på den omständigheten, att det i denna fråga icke väckts några motioner om avslag. Ingen har velat reducera propositionens omfattning, utan de motioner, som äro väckta, taga i stället sikte på, om jag så får uttrycka mig, en påbyggnad av det kungl. förslaget.

Den kritik, som framkommit, har framför allt riktat sig mot det förhållandet att Kungl. Maj:t icke ansett sig böra föreslå höjning även av lokalportot. Inom utskottet har man ingalunda ställt sig oförstående till den argumentation till förmån för en sådan höjning, som där förebragts och vilken även nu kommit till uttryck. Utskottet har emellertid, lika litet som Kungl. Maj:t, kunnat underlåta att taga starkt intryck av det bestämda avstyrkande, som därvidlag föreligger från generalpoststyrelsens sida. Generalpoststyrelsen synes nämligen, så vitt jag kan förstå, frukta att en höjning av lokalportot inte bara skulle bli verkningsslös, såtillvida att behållningen skulle bli oförändrad även efter denna höjning, utan även möjligen medföra att inkomsten av lokalförsändelserna kunde bliva mindre än vad den för närvarande är. När det ansvariga verket har en dylik uppfattning på denna punkt, har man inom utskottet inte vågat intaga en annan ståndpunkt än den som Kungl. Maj:t gjort till sin.

Nu har av de talare, som redan yttrat sig, påpekats, att generalpoststyrelsens påståenden härvidlag baseras på de erfarenheter, som gjordes, då under förra krigets sista år och tiden därefter lokalportot höjdes och då omsättningen inom denna gren av verksamheten gick mycket starkt tillbaka eller med ungefär en tredjedel. Man menar, att detta berodde på den då inträdda krisen inom affärslivet, och man har den uppfattningen att en dylik konsekvens inte är att räkna med denna gång. Jag kan tyvärr inte finna, att man har förebragt några bärande skäl för denna sin uppfattning. Det förhöll sig ju på det sättet, att när denna höjning i fråga om lokalportot företogs, kom det till stånd en mycket betydande distribution på privat väg av lokalförsändelser, och vissa företag uppstodo, som helt ägnade sig åt detta. Större firmor, banker, industriföretag och dylika ombesörjde själva, i den mån det gick, distributionen av sin lokalpost, allt till förfång för postverket och dess inkomster.

Sedan dess har, såsom var och en vet, denna privata distributionsverksamhet utvecklats på ett utomordentligt sätt. Det finns numera, i varje fall i alla större städer, sedan många år tillbaka fullt organiserade företag, som sköta dylik distribution. Det hade man inte förra gången som det var fråga om en portohöjning, utan då improviserades hela apparaten. Nu finns det, som sagt, redan en dylik apparat, och kammarens ledamöter kunna säkerligen lita på generalpoststyrelsen, när den framhåller, att denna privata företagsamhet ingalunda skulle tveka att taga hand om det distributionsarbete, som komme att erbjudas den vid en höjning av lokalportot.

Vidare har man gjort gällande, att de föreslagna portohöjningarna komma att drabba landsbygden orättvist. Jag vill inte bestrida, att det finns visst fog för en dylik uppfattning, och utskottet har heller inte velat förbise, att

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

med den ändring av riksbrevportot, som är föreslagen, och ett bibehållande av det nuvarande lokalportot, kommer landsbygden och dess befolkning i viss mån att försättas i ett mindre gynnsamt läge än de befolkningsgrupper, som kunna utnyttja det nuvarande lokalportot. Det är ju tyvärr ofrånkomligt, att så är fallet. Om man emellertid går vidare och undersöker vilka åtgärder, som skulle kunna tänkas vidtagna för att få till stånd en ändring till det bättre, är det närmast två utvägar, som man stannar för. Det mest rationella tillvägagångssättet vore naturligtvis att införa ett enhetsporto för hela riket. Då vore alla bekymmer ur världen, och alla skulle bli lika tillfredsställda eller kanske snarare: alla skulle bli lika litet tillfredsställda. Men härifrån och dit är vägen mycket lång, och den sidan av saken har väl icke för ögonblicket någon aktualitet.

Den andra utvägen vore att ändra bestämmelserna angående lokalportots tillämplighetsområde, och det är ju den utvägen, som de talare, vilka tidigare haft ordet, ha rekommenderat. Utskottet har ju, såsom kammarens ledamöter finna, haft sin uppmärksamhet riktad på just denna senare utväg och har därvid underrättats om den utredning, som redan är igångsatt inom generalpoststyrelsen, närmast med utgångspunkt från de förhållanden, som råda inom Stockholms lokalportoområde. Jag delar den uppfattning, som både herr Jonsson i Skedsbygd och herr Werner här givit uttryck åt, nämligen att det inte är vidare tilltalande med ett så stort lokalportoområde som detta, och jag föreställer mig att man vid den utredning, som pågår inom generalpoststyrelsen, även tar sikte på angelägenheten av att ur rättvisesynpunkt få en ändring till stånd beträffande Stockholms lokalportoområde.

Nu förutsätter emellertid utskottet — och efter den kommunikation, som man haft med generalpoststyrelsen, tror jag att man på mycket goda grunder kan göra det — att generalpoststyrelsen redan vid denna igångsatta utredning skall taga under övervägande, huruvida och i vad mån det kan vara möjligt att åstadkomma en bättre utjämning än som nu är för handen mellan stadsbygd och landsbygd i postalt hänseende, bland annat genom ändring av bestämmelserna om lokalportots tillämplighetsområde.

Jag tror att så som saken ligger, kan man inte komma längre än vad utskottet här har gjort. Jag vill än en gång påpeka, att inom utskottet ingalunda saknats sympati för de tankar, som här vunnit uttryck, men man har helt enkelt inte vågat gå längre än man gjort, när generalpoststyrelsen så bestämt varnat för åtgärder i den riktningen. Det vore ju också rätt olyckligt, om ett riksdagsutskott i anslutning till en proposition som denna skulle taga på sitt ansvar att rekommendera åtgärder, som kanske skulle leda till ett sämre skatteutfall än det som man räknar med i propositionen.

Med hänvisning till vad jag här anfört, herr talman, hemställer jag om bifall till utskottets förslag i dess helhet.

Herr Lundell: Herr talman! Som synes av det föreliggande utskottsbetänkandet, är jag inte antecknad såsom deltagande i beslutet. Jag har dock varit närvarande vid justeringssammanträdet, emedan herr Thorell då var förhindrad att infinna sig, och jag har vid det tillfället inom utskottet framhållit mina synpunkter på den föreliggande frågan. Jag skall inte nu besvara mig själv och kammaren med att här framdraga alla dessa synpunkter, ty de ha redan blivit rätt fullständigt utvecklade genom vad som här sagts av herr Jonsson i Skedsbygd och herr Werner. Jag vill emellertid framhålla ett par andra synpunkter på frågan, vilka ännu inte blivit här berörda.

Men innan jag gör det, vill jag säga ett par ord med anledning av vad här nyss anförts av herr Hagberg i Malmö. Han tog upp en del av generalpost-

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

styrelsens resonemang om vad som skulle kunna bli följden av en höjning av lokalportot, men det föreföll mig, som om han inte på ett riktigt sätt återgav vad generalpoststyrelsen sagt. Herr Hagberg framhöll, att generalpoststyrelsen befarade rent av en minskning av lokalportoinkomsterna vid en höjning av lokalportot med 5 öre. Det är väl inte alldeles riktigt, om man ser på de uttalanden av generalpoststyrelsen, som återfinnas på sid. 3 i utskotts-betänkandet. Det beräknas där, hur det skulle gå, om med anledning av lokalportots höjning antalet lokalförsändelser nedginge med en tredjedel, d. v. s. med 33 $\frac{1}{3}$ procent. Om så bleve fallet, skulle inkomsten av lokalförsändelserna bli oförändrad. Men så säger generalpoststyrelsen: »Även om minskningen av lokalbrevbefordringen icke skulle bli så stor som ovan antagits, skulle inkomstökningen bli så liten, att den vore utan betydelse för det nu föreliggande behovet av ökade inkomster för statsverket.» Jag kan således inte någonstans se, att generalpoststyrelsen direkt säger, att den befarar att inkomsten skulle bli minskad, utan jag tror att det var en överdrift av herr Hagberg.

Men ligger det inte också, om man ser på vad som tidigare förevarit på detta område, en överdrift redan i den farhåga, som framkastats av generalpoststyrelsen, att inkomsterna skulle bli oförändrade, alltså att antalet lokalförsändelser skulle komma att nedgå med 33 procent, om man höjer lokalportot från 10 till 15 öre? Generalpoststyrelsen åberopar sig på vad som hände under och efter förra kriget i samband med de då företagna höjningarna av lokalportot och säger, att »enligt en verkställd approximativ undersökning skulle lokalbrevens från år 1917 till år 1921 ha nedgått med omkring 30 procent». Men, märk väl, det var den gången fråga om en betydligt kraftigare höjning, procentuellt sett, av lokalportot än som nu är ifrågasatt. Då höjdes lokalportot från att före kriget ha varit 5 öre — vi minnas väl alla de gröna 5-öresmärkena, som man hade förr i tiden, då den gröna färgen brukade beteckna lokalporto — undan för undan upp till 20 öre, alltså det skedde en fyrdubbling av lokalportot, och det var då som man konstaterade en nedgång med 30 procent. Om man nu skulle höja lokalportot med 50 procent, alltså från 10 till 15 öre, är det väl inte sannolikt att detta skulle åstadkomma samma effekt som fyrdubblingen av portot gjorde den gången. Jag tror således, att den argumentering, som härvidlag föres från generalpoststyrelsens sida, liksom även från herr Hagbergs sida, i den mån han stödjer sig på generalpoststyrelsen, är betydligt överdriven.

Jag vill utöver detta något belysa den merbelastning i skatteavseende, som landsbygden utsättes för, om man nu höjer endast riksportot från 15 till 20 öre. Om vi jämföra verkningarna för en person, boende på landsbygden, och en person, boende i en stad, vilka vi antaga för närvarande ha samma utgift per år för brevporton, finna vi, att efter verkställandet av ett beslut i enlighet med Kungl. Maj:ts och utskottets förslag komma portoutgifterna för den, som bor på landsbygden, att stegras med ungefär 33 procent, därför att hans lokalportoområde är så obetydligt, medan för den i staden boende personen ökningen av portoutgifterna blir väsentligt mindre, på grund av att en mycket stor procent av hans korrespondens kan gå såsom lokalpost, för vilken portot skulle vara oförändrat. Det är alltså uppenbart, att detta är en beskattningsåtgärd, som belastar landsbygdens folk betydligt hårdare än folket i städerna.

Nu kan man ju säga, att vi på landsbygden äro vana vid att få bära tyngre skattebördor än man gör i städerna. Så är ju t. ex. fallet beträffande de direkta kronoskatterna, där vi ha lägre ortsavdrag. Men jag undrar, om detta kan vara någon motivering för att denna princip överföres även till de indirekta skatternas område, såsom här är fråga om i samband med höjningen av porto-

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

avgifterna. Det är ju — märk väl — såsom redan sagts, här fråga om en skatteåtgärd och inte om en åtgärd för finansiering av postverkets rörelse.

Jag vill beröra en annan sak, som också har en viss principiell betydelse. Utskottet säger i motiveringen till sitt betänkande, att man önskar en utredning om ändring av bestämmelserna för lokalportots tillämplighetsområde på landsbygden. När nu utskottet har denna uppfattning, som i huvudsak överensstämmer med motionärernas, varför vill då inte utskottet säga ut det i klämman? Vore det inte rejälare och renhårigare att på det sättet säga ifrån vad man menar i stället för att i mer eller mindre svävande uttryckssätt i motiveringen tala om vad man önskar? Jag har anmärkt på den saken inom utskottet, och jag anser att jag kunnat göra det med så mycket större fog, som detta förfaringssätt för ett år sedan påtalats från konstitutionsutskottets sida. Konstitutionsutskottet har ju att bl. a. granska Kungl. Maj:ts beslut och se efter i vad mån de överensstämmer med riksdagens beslut, och konstitutionsutskottet har vid detta sitt arbete funnit, att det ofta varit svårt att få fullt klart vad riksdagen egentligen beslutat i olika ärenden. Kan man säga, att riksdagen beslutar endast det som står i klämman till utskottsutlåtandena eller beslutar riksdagen också det, som i mer eller mindre dold form är inplöskat i motiveringen? Det var detta, som i föl föranledde konstitutionsutskottet att skriva till bevillningsutskottet — jag vill minnas att skrivelsen gick också till andra utskott — att man funnit sig böra framhålla »det önskvärda i att uttalanden, som avses skola binda Kungl. Maj:t, i större utsträckning än nu är fallet överföras från utskottsbetänkandenas och riksdagsskrivelsernas motivering till deras klämmor». Denna skrivelse var daterad den 29 maj i föl och undertecknad av konstitutionsutskottets ordförande.

Jag tycker, att det hade varit anledning att utskotten, och nu i detta fall särskilt bevillningsutskottet, tagit någon liten hänsyn till denna skrivelse, ty jag kan inte komma ifrån att det är ett fullt berättigat påpekande, som där göres från konstitutionsutskottets sida. Om det nu skall ske en dechargegranskning, måste det vara klart vad riksdagen verkligen har beslutat i olika frågor. Annars finns det ju ingen möjlighet att avgöra, huruvida dessa beslut blivit fullföljda på behörigt sätt eller ej.

Jag vill alltså av denna anledning framföra en anmärkning mot att man här inte i klämman angivit vad utskottet verkligen önskar. Hade så skett, hade man också sluppit ifrån en hel del av den debatt, som förts här i dag, ty utskottet är ju dock i huvudsak av samma uppfattning som motionärerna och de talare, som uppträtt i debatten i dag.

Herr talman! Jag ber att få ansluta mig till det yrkande, som här har framförts av herr Jonsson i Skedsbygd, både vad beträffar första och andra delen därav, alltså även om bifall till det senare yrkandet i herr Hanssons i Vännäsby motion.

Häruti instämde herrar *Nilsson* i Göingegården, *Janson* i Frändesta och *Larsson* i Hede.

Herr **Jonsson** i Skedsbygd erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! Det är med anledning av herr Hagbergs anförande som jag vill säga några ord.

Herr Hagberg erkänner att landsbygden är missgynnad i förhållande till städer och samhällen, när det gäller postdistributionen, men herr Hagberg och utskottet vilja inte draga konsekvenserna av detta erkännande. Man faller tillbaka på generalpoststyrelsens uttalande, där det säges att det förberetts en undersökning beträffande omfattningen av Stockholms lokalportoområde, och i

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

detta vill man lägga in att generalpoststyrelsen skall taga alla här påtalade problem under övervägande. Men då bör man läsa vad generalpoststyrelsen här anfört. Generalpoststyrelsen säger: »Det är givet, att postverket vid utredningen härom även kommer att beakta vad riksdagen vid olika tillfällen anfört angående utjämningen mellan stadsbygd och landsbygd i postalt hänseende.» Generalpoststyrelsen förväntar således, att riksdagen skall säga vad riksdagen önskar i detta avseende.

Det är därför, herr talman, som jag anser att riksdagen nu bör fatta ett beslut, varav framgår att man önskar en utredning, som syftar till att åstadkomma en utjämning mellan stad och land i detta avseende.

Vidare anförde:

Herr **Hansson** i Vännäsby: Herr talman! I den fråga, som nu föreligger till behandling, vill jag i stort sett endast understryka vad de talare anfört, som upprätt här före mig.

I nuvarande läge är det ju av vikt att statsverket får så stora inkomster som möjligt, och då den merinkomst, som här beräknas, är ganska väsentlig, bör man således hälsa denna möjlighet till ökade inkomster med tillfredsställelse. Det är ju inte här fråga om en välbehörlig höjning av priset för de tjänster, som postverket gör allmänheten, utan syftet är i stort sett att skaffa staten denna ökade inkomster genom beskattning av allmänheten. Man frångår således hittills hävdvunna principer, nämligen att endast taga ut en skäligen ersättning för de tjänster, som utföras, och går i stället in för att lägga en särskild beskattning på dem. Statsrådet medger ju också detta förhållande i sitt yttrande i propositionen, där han säger, att den föreslagna höjningen har karaktären av en beskattning, vilken ej bort ifrågasättas. därest normala tider varit rådande. Men man måste, som sagt, skaffa mera pengar till staten, och genom denna åtgärd beräknar man att kunna utvinna en merinkomst för statsverket på 17 miljoner kronor. Det vore ju ingenting att invända häremot om man nämligen beskattade samtliga medborgare, som anlita postverkets tjänster, i samma mån och lika mycket, men här föreligger ju en rätt stor skillnad i det avseendet. Jag och några kamrater till mig i denna kammare ha därför icke kunnat underlåta att framställa vissa erinringar mot den kungl. propositionen, icke så till vida att vi yrkat avslag — vi ha tvärtom tillstyrkt bifall till den kungl. propositionen — men däremot ha vi påtalat vissa förhållanden, som nu råda i fråga om lokalportot.

Såsom herr Jonsson i Skedsbygd har framhållit kan man i de områden, som gränsa till våra storstäder, utnyttja lokalportot även om postförsändelserna gå över mer än en poststation. På landsbygden gäller däremot den ordningen, att även om en försändelse går över endast en poststation men den person, som bär ut försändelsen, går under benämningen lantbrevbärare, är man helt utestängd från möjligheten att utnyttja lokalportot. Det är så riktigt som det har framhållits i en motion av herr Sundström i Vikmanshyttan, att det förefaller, som om det endast vore benämningen på tjänsteinnehavaren, som medför, att man icke kan utnyttja lokalportot. Det är ju fastställt i författningarna, att lokalporto får användas för städer och köpingar jämte stadsliknande samhällen. I vårt land finns emellertid ett stort antal sådana samhällen, som endast ha lokal lantbrevbärare och därför äro utestängda från möjligheten att utnyttja lokalportot. Jag måste dessutom framhålla, att posten icke har samma omkostnader för dessa försändelser som för riksförsändelserna utan att de äro full jämförliga med försändelser inom de områden, där man kan utnyttja lokalportot.

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

Detta är en fråga, som varit uppe här i riksdagen vid flerfaldiga tillfällen, såsom ock framgår av utskottets utlåtande. Det förvånar mig och mina medmotionärer, att herr statsrådet, som nu har framlagt denna proposition och som vid dessa tillfällen framträdde såsom talesman och representant för landsbygdens intressen i den del, som jag nu har berört, icke har närmare utrett frågan att få till stånd en rättelse i fråga om möjligheten att i större utsträckning utnyttja lokalportot. Det är därför, som vi ha framlagt vår motion, och vi ha icke kunnat finna annat än att den är riktig.

Utskottet har för sin del ställt sig mycket välvilligt till våra önskemål. Såsom herr Lundell nyss har framhållit kan man tolka utskottets uttalande så, att utskottet vill gå i samma riktning som vi motionärer ha åsyftat. Utskottet stannar emellertid vid detta välvilliga uttalande. Med den erfarenhet vi ha på detta område kunna vi emellertid icke känna oss riktigt nöjda enbart härmed. Vi veta ju, att vad som står i motiveringen icke är riktigt detsamma som om man beslutar en framställning från riksdagens sida. Man måste också känna sig ganska besviken, när man i generalpoststyrelsens utlåtande får läsa, att styrelsen haft för avsikt att åstadkomma en utredning för att få en rättelse till stånd men att hittildags ingenting ännu har åstadkommits. Vi motionärer ville därför understryka nödvändigheten av att riksdagen gör en framstöt i ämnet genom att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t i enlighet med förslaget i vår motion nr 251.

Detta var i huvudsak vad jag ville framhålla i denna fråga. Sedan det har kommit till min kännedom, att första kammaren redan har bifallit yrkandet om en skrivelse till Kungl. Maj:t med 60 röster mot 55, vill jag vädja till denna kammare att besluta på samma sätt.

Jag tillåter mig därför att hemställa om bifall till det yrkande, som här har framställts av herr Jonsson i Skedsbygd.

Herr *Nolin* instämde häruti.

Herr **Thorell**: Herr talman! Herr Hagberg i Malmö påpekade i sitt anförande, att det icke förelåg någon avslagsmotion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition i denna fråga. Jag tror nog, att mer än en av kammarens ledamöter skulle ha varit hägad att väcka en sådan motion, om vi icke allesammans kände så väl till att vi på alla möjliga sätt måste skaffa pengar till statskassan. Det är väl knappast någon av kammarens ledamöter, som tycker, att detta är någon särskilt sympatisk form att uttaga skatt. Alla äro ju överens om att portoförhöjningen är en sådan. Det har ju påpekats från flera håll, att postverkets rörelse går med en betydande vinst och att det ur den synpunkten därför icke är nödvändigt att höja portot.

Från olika håll ha här rests många invändningar. Jag skall icke upprepa dem. Jag har alldeles samma uppfattning som de talare, som här ha framhållit, att förslaget innebär ett missgynnande av landsbygden och ett gynnande av städernas och de tätbebyggda samhällenas intressen. Däremot skall jag be att få påpeka en sak, som icke alls blivit berörd vare sig i den kungl. propositionen, såvitt jag har läst den ordentligt, eller i utskottets utlåtande eller här under debatten. Det är det förhållandet, att denna skatt icke blir effektiv ens på det område, där den är avsedd att bli effektiv. Det förhåller sig ju så, att enligt taxeringsförordningen har innehavaren av en affärsrörelse eller ett affärsföretag rätt att bland annat göra avdrag för portokostnader. Det be-
lopp, som han får erlägga genom det förhöjda portot, avföres i hans räkenskaper såsom utgift och kommer i deklarationen att dragas av från den inkomst, som han deklarerar. Om han, såsom nu vanligtvis är fallet, har mycket höga

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

skatter — det beror ju på hur hans deklaration i övrigt ser ut — är det givet, att det kan bli både 40 och 50 och kanske 60 procent eller mera av portoförhöjningen, som icke kommer in till statsverket, d. v. s. det kommer i sin helhet in till statskassan den ena vägen men minskar å andra sidan skatteinkomsterna, och följaktligen kommer icke portoförhöjningen att ge det avsedda resultatet.

För min del skulle jag helst ha velat instämma i båda de yrkanden, som innehållas i motionerna nr 190 i första kammaren och nr 251 i andra kammaren. Under utskottsbehandlingen har jag emellertid av de skäl, som ha anförts från generalpoststyrelsen och från annat håll, blivit övertygad om att det icke skulle bli mycken vinst med ett höjt lokalporto. Jag tror visserligen liksom herr Lundell, att det ligger åtskillig överdrift i rädslan för att folk skulle skaffa sig egna bud och ordna en egen postgång, om jag så får säga, men det finns dock åtskilligt, som talar för att man icke skulle vinna mycket på att höja lokalportot. Det är endast ur den synpunkten, herr talman, som jag icke nu vill yrka bifall till dessa motioner i deras helhet. Däremot skall jag be att i anslutning till punkt IV i utlåtandet få yrka bifall till det i dessa motioner framförda andra yrkandet om skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan »om skyndsamt utredning och förslag angående möjligheter för sockenområden, poststationsområden och annars tätt bebyggda orter att i större utsträckning utnyttja lokalportot». Därigenom skulle vi ändå kunna vinna någon rättvisa för landsbygden. Om vi icke kunna göra det mindre förmånligt för städerna, kunna vi väl åtminstone försöka få det litet mindre oförmånligt för landsbygden därigenom, att större områden och flera orter skulle kunna få nytta av det lokalporto, som kommer de hittills mest gynnade till del.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Chefen för kommunikationsdepartementet, herr statsrådet **Andersson**: Herr talman! Det förslag till höjda portoavgifter, som här diskuteras, har ju uteslutande tillkommit av statsfinansiella motiv. Det finns inga postala skäl, som nu skulle motivera en förändring av portosatserna, och postverket har icke heller anmält något behov av ökade inkomster för att klara debet och kredit i sin rörelse. Det är av den anledningen som man i detta sammanhang icke har ansett sig ha anledning att ingå på några andra förändringar av portosatserna än de, som varit betingade av det ökade inkomstbehovet för statsverket. Efter som höjningen av riksbrevportot är det enklaste och lättaste sättet att få denna inkomstökning, har man gått på den linjen och lämnat alla andra portosatser orörda.

Jag har velat framhålla detta i anledning av herr Hanssons i Vännäsby yttrande, vari han uttalade sin förvåning över att jag kunnat lägga fram denna proposition utan att samtidigt taga hänsyn till önskemålet från landsbygdens sida om ett förbättrat lokalportosystem. Jag skulle för min del kunna säga, att jag är lika förvånad över att herr Hansson i Vännäsby kunnat göra ett sådant uttalande här, då motivet till förslaget som sagt uteslutande har varit rent statsfinansiellt och alltså icke alls varit att företaga någon revision av portosatserna överhuvud taget. Jag vill emellertid tillägga, att jag fortfarande har mitt gamla intresse kvar för förbättrade förhållanden beträffande lokalporto-områdena för landsbygden, och att jag hyser förhoppning om att man efterhand skall kunna komma fram till en bättre anordning än den, som för närvarande gäller. Det förhåller sig emellertid så, att man i nuvarande tid icke har så stora möjligheter att åstadkomma förbättringar. Man får vara nöjd, om man kan behålla de förmåner, som man har, och skjuta alla tankar på några

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

förändringar i riktning mot en utvidgning av de allmänna förmånerna på framtiden.

Eftersom emellertid ett så stort intresse för frågan om landsbygdens lokalportoområden har uttalats här i riksdagen, ett intresse, som i första kammaren tagit sig uttryck i en majoritet för ett skrivelseförslag i ämnet, vill jag ånyo understryka, att det från min sida icke finns någon anledning att icke sätta i gång den begärda utredningen. De utvägar av olika slag, som ha varit under diskussion vid tidigare tillfällen, då saken varit på tal, ha samtliga avvisats av generalpoststyrelsen, men jag hoppas för min del att man skall kunna komma förbi svårigheterna och få fram en ordning, som är bättre än den nuvarande.

Herr **Hansson** i Vännäsby erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr talman! I anledning av det uttalande, som herr statsrådet gjorde, därför att jag hade uttalat min förvåning över att han icke hade tagit upp frågan om ett bättre ordnande av landsbygdens förhållanden i avseende å postportot, vill jag säga, att herr statsrådet dock icke bör undra på den saken med hänsyn till vad som tidigare förekommit i riksdagen, då frågan varit uppe till behandling och då herr statsrådet stod som den främste förkämpan för att få en rättelse till stånd. När herr statsrådet nu icke ger en antydning om att något skall göras för att utreda och rätta till saken, så är det väl icke att undra på, om man uttalar sin förvåning.

Härefter anförde:

Herr **Nilsson** i Norrlångträsk: Herr talman! Landsbygden har länge varit missgynnad i postalt hänseende jämfört med städerna. Detta kommer att i än högre grad framträda genom beslutet att höja riksportot men låta lokalportot kvarstå oförändrat. Landsbygdens lokalportoområde har ju hittills begränsats till att omfatta endast den post, som inlämnas å postanstalt och av adressat där avhämtas. Post, som behandlas av lantbrevbärare, postombud eller medelst lösväskbefordran, skall, trots att inlämnings- och adresspostanstalt är densamma, däremot frankeras som rikspost. Detta förhållande måste innebära en stor orättvisa gentemot landsbygden och vållar även svårigheter både för den korresponderande allmänheten och för de posttjänstemän, som skola avgöra vad som bör hänföras till lokalpost eller icke.

Jag har i min motion nr 252 yrkat på att en postanstalts adressområde och lokalportoområde måtte sammanfalla. Utskottet synes också dela denna uppfattning, då det uttalar den förhoppningen, att generalpoststyrelsen i sin utredning beträffande Stockholms lokalområde även måtte taga detta landsbygdens önskemål under övervägande.

För egen del är jag ytterligt tveksam om lämpligheten av en eventuell höjning av lokalportot. Jag tror icke, att man, för att få fram större likställighet mellan stad och land, bör vidtaga sådana åtgärder, som kunna leda till minskning i stället för ökning av statens inkomster, något som jag fruktar att detta förslag måste innebära. Jag nöjer mig därför med att yrka bifall till min motion med begäran om skrivelse till Kungl. Maj:t beträffande en utvidgning av landsbygdens lokalportoområden.

Herr **Sundström** i Skövde: Herr talman! Debatten har huvudsakligen kommit att röra sig om landsbygdens missgynnade ställning i postalt avseende, och man har varit angelägen om att framhålla, att de nu föreslagna åtgärderna skulle accentuera detta förhållande. Jag kan för min del icke helt dela dessa synpunkter. Man kan först och främst icke förneka, att det har skett en ofant-

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

lig förbättring av landsbygdens postala förhållanden. Det kan säkerligen göras ännu mera, det är jag fullt medveten om, men jag tror icke, att man vinner dessa fördelar genom att nu ovillkorligen yrka på att lokalportot skall höjas, varigenom inkomsterna för postverket komma att minska i stället för att ökas. Minskas postverkets inkomster är det uppenbart, att möjligheterna att förbättra de postala förhållandena på landsbygden också komma att minska.

Man har här påstått, att jämförelsen med 1917 och 1921 icke är hållbar. Jag har emellertid icke kunnat bli övertygad om att icke samma förhållande som då även skulle komma att inträda nu, därest man skulle skrida till en höjning av lokalportot. Det förhåller sig faktiskt icke så, att icke en befordran vid sidan om postverket nu skulle kunna öka mycket mera än vad som då skedde. Såsom herr Hagberg i Malmö redan har framhållit ha faktiskt organisationer växt fram, som äro beredda att taga hand om denna lokalpostbefordran, därest det skulle bli en höjning av portot, som skulle göra en sådan rörelse än mer lönande än vad den för närvarande är. Under sådana förhållanden kan jag icke förstå, att landsbygdens intresse på minsta sätt skulle kunna gagnas av en generell höjning av lokalportot. Enligt mitt sätt att se skulle det innebära en försämring av postverkets resultat och sålunda minska möjligheterna till förbättringar för landsbygden.

Jag kan icke heller erkänna, att det nu föreliggande förslaget, vilket såsom kommunikationsministern har påpekat utgör ett direkt försök att tillföra statskassan mera pengar och sålunda i viss mån kan anses vara en skatt, skulle otillbörligt drabba landsbygden. Det förhåller sig faktiskt icke på det sättet. Generalpoststyrelsen har påpekat, att av de ökade inkomster, som skulle erhållas genom denna förändring av postportot, skulle 71 procent komma från städerna, där en tredjedel av landets befolkning bor, under det att 29 procent av de ökade inkomsterna skulle komma från landsbygden, där två tredjedelar av Sveriges inbyggare bo. Kan man då rättvisligen säga, att denna skatt kommer att väsentligen drabba landsbygden? Det är faktiskt icke förhållandet.

Det har framhållits en del andra synpunkter. Herr Werner talade om ett gränsfall, där man lämnar in ett brev på en poststation och en annan hämtar brevet, och där det alltså icke blir någon som helst utgift för postverket för en sådan posttransaktion. Det är klart, att dylika gränsfall kunna uppkomma, men man kan också taga ett annat gränsfall. Om man skulle genomföra en sådan organisation, att poststationsområdet skulle vara liktydigt med det lokala postområdet, då skulle man också få det gränset, att ett brev, som inlämnades på en poststation, skulle få befordras kanske tre, fyra, fem mil med lantbrevbäring för att nå fram till adressaten. Då blir det naturligtvis helt andra kostnader för postverket för att genomföra den transaktionen än i herr Werners gränsfall. Detta skulle också bli förhållandet, om man genomförde en sådan anordning, att postanstaltsområdet blir lokalpostområde. Man kan sålunda icke genomföra någon absolut rättvisa i detta fall, utan man måste nöja sig med att komma till en så hygglig rättvisa som möjligt. Nu måste man väl ändå medge, att när man jämför kostnaderna för befordran av brev o. dyl. i en tätort äro dessa ofantligt mycket lägre än vad de äro på vissa postlinjer, där helt naturligt avstånd och kommunikationsmedel äro sådana, att det måste vara mycket, mycket dyrare. Det är alldeles riktigt, att det skall vara så, därför att man får icke på denna fråga lägga uteslutande ekonomiska synpunkter utan jämväl sociala. Därför är också naturligtvis det yttersta målet för våra strävanden på detta område, såsom också utskottet framhållit, att få ett gemensamt riksporto. För närvarande är emellertid ställningen icke sådan, att vi kunna reflektera på den saken, och då få vi dragas med de förhållanden som

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

vi ha, och den avvägning som skett ter sig något så när hygglig och riktig. Jag anser det vara mycket, obefogat att i detta sammanhang försöka spela ut motsatsställningen mellan land och stad. Den är till finnandes i vissa avseenden, men ett aktualiserande av dessa i detta sammanhang kan icke tjäna något förnuftigt ändamål.

Nu har det också framhållits, att man bort vara skarpare i skrivsättet i fråga om kravet på en utredning angående lokalpostområdena. Det kan vara en smaksak, huruvida man skall ha det ena eller andra skrivsättet. Jag anser emellertid, att ett skarpare skrivsätt är fullständigt omotiverat, sedan kommunikationsministern här meddelat, att han känner sig oförhindrad att på grund av det skrivsätt utskottet använt sig av taga initiativ till en utredning, som kan åstadkomma rättelse på detta område. Vid sådant förhållande böra alla rimliga krav ha blivit tillgodosedda, och jag tillåter mig därför, herr talman, att yrka bifall till utskottets hemställan i oförändrat skick.

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Persson** i Undersvik: Herr talman! Jag skall inskränka mig till att göra några anmärkningar angående den förda debatten på ett par viktigare punkter. Till en början vill jag då säga, att det överraskat mig, att det omkring denna fråga kunde bli så pass stor debatt i kammaren. I utskottet förekom efter de föredragningar av sakkunniga, som vi där hade, ingen så uttömmande och stor debatt i ärendet. Det förefaller, som om kammaren anses såsom ett lämpligare forum än utskottet, när det gäller att diskutera även detaljerna i ett sådant ärende.

Jag blev också överraskad, när den blanka reservation, som finns antecknad vid utskottets betänkande, här i kammaren föranlett direkta yrkanden om bifall till de i ämnet väckta motionerna. Det föreföll vid behandlingen i utskottet, som om vi, sedan vi hört de sakkunniga, blivit tämligen ense i sak. Det var därför överraskande, att sedan ärendet slutbehandlats i utskottet där kom begäran om att få avge en blank reservation. Jag ber att få säga, att jag, när det i kammaren var fråga om att väcka motion i ärendet, tillstyrkte detta, och ansåg motiveringen för densamma bärande. När vi emellertid i utskottet hörde vad generalpoststyrelsen hade att andraga, när det gällde en höjning av lokalportot, fanns det ingen som hade mod att yrka bifall till motionerna på denna punkt. Vi måste falla tillbaka på de skäl som från generalpoststyrelsen anfördes. Jag ber blott att få fråga: Är det någon som tror, att generalpoststyrelsen skulle vara ovillig att höja lokalportot, därest någonting stode att vinna ekonomiskt, och att den icke hade mycket starkt vägande skäl för att avstyrka en dylik framställning? Det har framhållits från ett par håll att det exempel från förra kristiden generalpoststyrelsen anför ej skulle ha någon betydelse nu. Därtill kan anmärkas att från generalpoststyrelsen anfördes icke endast det skälet utan även ett annat, som gjorde att man befarade, att en höjning av lokalportot skulle medföra ett bakslag.

Det är risk för att det numera kan växa upp distributionsorgan som effektivare än tidigare kunna upptaga konkurrens med postverket. Denna höjning är vidare att anse såsom endast provisorisk, och man räknar med att, om en höjning av lokalportot nu skulle äga rum och det skulle skapa konkurrens från privata organisationer, vid en återgång till det gamla portot fara föreligger för att dessa organisationer ändå kunna fortsätta. Mot dessa skäl, som förebragts från generalpoststyrelsen, kunde ingen i utskottet på allvar förorda en höjning av lokalportot, och om man icke kan detta, faller ju hela det övriga resonemanget om att orättvisa här skulle föreligga o. s. v. Den enda

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

återstående vägen är den som utskottet anvisat, då det uttalat sig för en utredning om förbättrad postbefordran på landsbygden, alltså att få till stånd icke blott nya lokalpostområden utan även förbättrade förhållanden överhuvud taget.

Jag anser mig som en landsbygdsrepresentant — och jag tror mig våga tillägga i mycket hög grad, därför att jag bor ganska avlägset. När det gäller mina postförbindelser kan jag icke klaga — de kunna knappast bli bättre — men det kan hända, att förhållandena på andra håll äro dåliga och därför skulle kunna förbättras. Såvitt jag kan finna voro alla i utskottet eniga om att det borde göras ett uttalande för en utredning i det syftet.

Nu invänder herr Lundell och någon av motionärerna: Varför har man då icke, när man var ense på den punkten, skrivit in det i klämman och icke blott i motiveringen? På detta vill jag svara: Saken förhåller sig så, att man väl icke brukar skriva i klämman och begära en utredning som redan pågår. Det är således den synpunkten, som är avgörande. Om man sedan beslutar att i klämman införa utskottets uttalande och begär skrivelse om utredning, är det blott en formsak. Jag finner det från min synpunkt ganska oformligt, men i sak betyder det givetvis ingenting.

Efter de inlägg som gjorts skall jag icke gå vidare utan har blott velat anföra dessa synpunkter och hävdar allt fortfarande, såsom representant för landsbygden, att med det uttalande som utskottet gjort i sin motivering och som vi alla äro eniga om vinner man knappast någonting med att det införes i klämman. Jag menar alltså, att utskottets uttalande är lika positivt som det av reservanterna framställda yrkandet. Jag tänkte för min del, att om, såsom det föreföll i utskottet, det varit möjligt att samla ett enigt utskott och en enig riksdag omkring de starkt positiva, som innebörden av utskottets förslag utgör, skulle man icke vinna något mera om man därtill fogar det yrkande, som här gjorts, och den debatt, som kommit till stånd här i kammaren.

Jag ber således, herr talman, att alltjämt få hålla på utskottet och ber för min del att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde herr *Karlsson* i Grängesberg.

Herr Hagberg i Malmö: Herr talman! Det bör vara ganska klart för ledamöterna i denna kammare, att finansministern och kommunikationsministern, som tillsammans berett detta ärende, självfallet skulle tagit med även en höjning av lokalportot, därest de varit övertygade om att en sådan höjning skulle komma att ge någonting. Såsom vi alla veta är det statsfinansiella läget för ögonblicket sådant, att man sannerligen icke kan säga nej till några bidrag, huru blygsamma de än äro. Ur den synpunkten skulle naturligtvis någon miljon kronor på lokalportot även spela en viss roll. När emellertid departementschefen säger nej, intager han denna ståndpunkt på den grund, att han icke är övertygad om att en höjning kan väntas ge något tillfredsställande resultat.

Jag skulle emellertid vilja fästa uppmärksamheten på en sannolik konsekvens av en höjning av lokalportot — en konsekvens som hittills egentligen icke berörts i den del av debatten, som ägt rum. Jag är övertygad om — och i varje fall hoppas vi det väl alla — att den nu ifrågasatta portohöjningen skall bli av tillfällig karaktär och icke bestå längre än oundgängligen nödvändigt. Men, herr talman, om nu postverket genom att höja lokalportot, som vissa ledamöter ivra för, skulle berövas en stor del av marknaden på detta område, blir det — därom är jag ganska övertygad — mycket svårt för postverket att vid en framtida portosänkning återvinna det förlorade. Ty då har självfallet den privata företagsamheten, som redan står redo att sätta in, lagt under sig

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

denna distributionsförmån. Och man skulle ganska illa känna det privata initiativet, om man icke måste räkna med att det skulle göras mycket stora ansträngningar för att för framtiden få behålla den lokala distributionen av dylika försändelser. Det vore rätt beklagligt, ifall en dylik höjning av lokalportot komme att leda till en ordning, som för framtiden kanske skulle bli rätt besvärlig för postverket, när det gäller att få debet och kredit att gå ihop.

Här har från ett par talares sida gjorts försök att framställa detta spörsmål som en fråga mellan land och stad. Jag tycker icke, att man skall lägga den synpunkten på denna angelägenhet. I varje fall skall man icke förstora skillnaden mellan stad och land. Men om diskussionen skall fortsätta på det planet, alltså stad kontra landsbygd, vill jag erinra om en omständighet, som är av synnerlig betydelse, när man diskuterar denna angelägenhet men som icke tidigare påpekats, nämligen den omständigheten, vilken dock torde vara bekant för de flesta, att det är väsentligen dyrare för postverket att distribuera posten på landsbygden än att distribuera posten i städer och stadsliknande samhällen. Det är dock en omständighet som man i detta sammanhang bör ägna någon uppmärksamhet åt.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till bevillningsutskottets hemställan oförändrad.

Herr von Seth: Herr talman! Utan överdrift torde man kunna säga, att ju längre man håller på och debatterar denna fråga desto mindre klar blir den. Herr Hansson i Vännäsby har påpekat för kammaren, att första kammaren redan beslutat i denna fråga och därvid tagit utskottets utlåtande, dock med den ändring, som föreslås i andra punkten av motionen nr 251, där det heter: »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville anhålla om skyndsamt utredning och förslag angående möjligheter för sockenområden, poststationsområden och andra tätt bebyggda orter att i större utsträckning utnyttja lokalportot».

Varför det är ett önskemål för landsbygden att få denna utredning skyndsamt till stånd, beror därpå att vi på landsbygden i mycket ringa utsträckning kunna begagna oss av lokalportot. Det är icke många som bo på landsbygden, som hämta sin post direkt på postanstalten. Dessa kunna utnyttja lokalportot, men de som lämna sin post med lantbrevbäringen få icke utnyttja lokalportot, därför att de brev som forslas med lantbrevbäring skola vara belagda med riksporto. Om alltså riksportot höjes, höjas portokostnaderna för landsbygden i högre grad än för stadsbefolkningen, därför att landsbygden icke kan utnyttja lokalportot. Jag vill också, herr talman, peka på en sak, nämligen om man på en större gård eller i en större by, som har mycket post, vill ha sin värdepost med denna lantbrevbäringstur, är man tvungen att hålla sig med postväska, för vilken det utgår en avgift av 3 kronor i kvartalet eller 12 kronor per år. Dessa kostnader för brevbäringen beröra alltså landsbygdens folk i mycket hög grad.

Jag skall icke rikta någon replik till herr Hansson i Vännäsby, då han yttrade, att kostnaderna för brevbäringen på landsbygden i nuvarande läge äro avsevärt mycket större än i städerna, men jag tror, herr talman, att herr Hansson därvidlag förbiser en del fördelar, som stadsborna åtnjuta framför landsbygdsbefolkningen och vilka säkerligen kosta statsverket mycket stora summor.

Nu har den av generalpoststyrelsen omnämnda utredningen, enligt vad herr Persson i Undersvik sagt, hållit på länge. Det skall jag gärna gå med på. Vad vi emellertid vilja är, att denna utredning bör komma till något resultat. Den har hållit på alltför länge utan att komma till något resultat. Därför tror jag icke, att andra kammaren på något vis trampar Kungl. Maj:t på tårna, om

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

kammaren förenar sig med första kammaren i beslut om en skyndsam utredning om lokalpostområdena på landsbygden.

Herr talman! Jag tillåter mig vädja till andra kammaren att fatta samma beslut som första.

Herr **Persson** i Undersvik erhöll på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Herr von Seth citerade mig fel. Jag sade nämligen icke, att utredningen pågått länge, utan jag sade endast, att utredningen pågår och skall i vidare utsträckning äga rum. När det sedan gäller, att första kammaren fattat beslut om en skrivelse i enlighet med utskottets hemställan i vad den avser områden för lokalportot, ber jag att få ifrågasätta, om icke utskottets hela uttalande bort ingå i skrivelsen, som gäller icke blott frågan om lokalportot utan även frågan om att få till stånd bättre förhållanden även i övrigt på landsbygden.

Härpå anförde

Herr **Henriksson**: Herr talman! Det är med en viss förvåning jag åhört denna debatt, som man söker ge rubriken »rättvisa åt landsbygden». Herr Jonsson i Skedsbygd vill åstadkomma denna rättvisa genom att föreslå en höjning av lokalportot, och den uppfattningen fick en mängd instämmanden. När man resonerar så, glömmer man fullständigt de ekonomiska synpunkterna på denna fråga, alltså de ekonomiska synpunkter, som de människor, vilka anlita postverkets tjänst, måste anlägga. Jag har anledning påpeka detta och tillåter mig att ge ett åskådningsexempel. Vi kunna taga en näringsorganisation här i staden, som har ungefär 1,500 medlemmar. Den får ganska ofta skicka ut meddelanden till sina medlemmar rörande krisfrågor och andra problem, som äro för handen. När dessa meddelanden skickas ut, är det ju i samhällets intresse som det sker. Om vi nu tänka oss, att lokalportot, såsom här är på tal, höjes med fem öre, så betyder detta 75 kronor för varje sådan försändelse. Räkna vi med att det går ut fyra försändelser i månaden, blir det 300 kronor. Är det någon av herrarna som tror, att det inte skulle bli billigare för en sådan organisation att själv ombesörja distributionen av denna post i stället för att betala denna merkostnad av 300 kronor i månaden. Jag tycker, att detta exempel är ganska belysande för hur denna fråga ligger till, nämligen att man här icke bara kan tala om att sätta det och det priset, utan att man också måste taga hänsyn till om det finns människor, som äro villiga att betala det ifrågasatta priset för postverkets tjänster.

Sedan har man talat om den olikhet i beskattning mellan landsbygd och städer, som skulle komma till uttryck genom denna förhöjning av postavgifterna. Jag vill då peka på en ganska intressant uppgift, som lämnats från generalpoststyrelsens sida, nämligen att av riksposten här i landet, alltså av försändelser som äro belagda med riksporto, är det 71.5 procent som skickas från städer och stadsliknande samhällen, då däremot alltså mindre än 30 procent komma från landsbygden. Och generalpoststyrelsen tillägger: »Av den beskattning, som den föreslagna portohöjningen innebär, kommer sålunda endast något mer än en tredjedel att drabba landsbygdens befolkning, vilken utgör omkring två tredjedelar av rikets hela folkmängd.» Jag tillåter mig, herr talman, fråga, om man i detta sammanhang kan tala om att landsbygdens befolkning blir hårdare beskattad i detta fall än vad städers och stadsliknande samhällens befolkning blir.

Herr **Jonsson** i Skedsbygd erhöll på begäran ordet för kort genmäle och anförde: Herr talman! Jag hade icke tänkt att ytterligare uppträda i denna de-

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

batt, som redan dragit så långt ut på tiden, men herr Henrikssons inlägg kan i varje fall icke få bli obemött. När herr Henriksson talar om att det i Stockholm finns näringsammanslutningar med 1,500 medlemmar som behöva skicka ut meddelanden till sina medlemmar, kan jag tala om för herr Henriksson, att vi ute på landsbygden ha näringsammanslutningar med 10,000 å 15,000 medlemmar, slakteriorganisationer o. dyl., vilka också behöva lämna ut meddelanden till sina medlemmar. Det kostar dem betydligt mycket mera, herr Henriksson.

Herr **Henriksson**, som på begäran jämväl erhöll ordet för kort gemäle, yttrade: Herr talman! Det torde icke vara möjligt, herr Jonsson i Skedsbygd, att låta bud springa omkring över hela Sveriges land och ombesörja en dylik distribution av försändelser till slakteriförbundets medlemmar. Det är den stora skillnaden, att man kan göra detta här i Stockholm. Om man tänker på riksorganisationerna inom köpenskapen, så kunna ju icke heller de i dylika fall begagna lokalportot, utan de få i likhet med organisationerna på jordbrukets område använda riksportot. Jag menar alltså, att denna invändning från herr Jonssons i Skedsbygd sida faller på sin egen orimlighet.

Vidare anförde:

Herr **Lundell**: Herr talman! När jag begärde ordet, var det från början min avsikt att endast avgiva en kort replik, men det har varit så många som talat sedan dess, att vad jag nu har att säga kanske kommer att taga något längre tid än de föreskrivna tre minuterna.

Jag skulle först vilja vända mig till herr Sundström i Skövde, men jag är tveksam, huruvida det lönar sig att vända sig till honom. Han påstod emellertid, att han icke blivit övertygad om att icke en höjning av lokalportot nu skulle verka väl så starkt som den höjning som vidtogs under slutet av förra kriget. Då var det ju en höjning på 300 procent, alltså en fyrdubbling. Nu är det fråga om en höjning med 50 procent, men herr Sundström tror i alla fall, att denna höjning på 50 procent kanske skulle ha större inverkan än den dåvarande höjningen på 300 procent, och det motiverar han med förefintligheten av en viss organisation som nu skulle kunna klara den ifrågavarande distributionen. Jag gör nu icke anspråk på att kunna övertyga herr Sundström denna gång lika litet som vid åtskilliga tillfällen tidigare, men jag är icke alldeles säker på att det beror på min bristande pedagogiska förmåga, utan det kan också bero på den andra parten i diskussionen.

Det är nu så — det vill jag även säga till herr Persson i Undersvik — att även om man har en organisation, skall det också i denna organisation vara några som arbeta, och det är för närvarande icke så säkert, att man kan få tag i vare sig äldre eller kanske ännu mindre yngre folk som vilja springa omkring med dessa brev och distribuera dem. Nog vet herr Persson i Undersvik, att det är ont om springpojkar nu och att de också ha mycket mera betalt nu än tidigare. Man kan ju icke heller anställa vilka springpojkar som helst, utan det måste vara sådana som bära fram åtminstone de flesta breven och icke stoppa undan dem i en källarglugg för att få dem ur världen.

Nu sade herr Persson i Undersvik, att en utredning pågår, och det är ytterligare någon som betonat, att utredning pågår i denna sak. Men det gör det icke. Det kan man ju se i generalpoststyrelsens skrivelse. Jag vet icke, om herr Persson har någon information därutöver. I skrivelsen står emellertid, att styrelsen har förberett vissa undersökningar, huruvida genom en minskning av Stockholms lokalportoområde postverket kunde tillföras ytterligare inkomster. Det är icke denna sak det här närmast är fråga om nu, och det pågår alltså

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

icke för närvarande någon utredning, utan man har endast förberett vissa undersökningar om den saken. Sedan säger generalpoststyrelsen: »Det är givet, att postverket vid utredningen härom även kommer att beakta, vad riksdagen vid olika tillfällen anfört angående utjämningen mellan stadsbygd och landsbygd i postalt hänseende.» Där sägs alltså, att ifrågavarande förhållanden komma att beaktas vid utredningen, men det är ju alldeles klart, att det för närvarande icke pågår någon utredning.

Sedan hade herr Persson i Undersvik den rätt egendomliga tankegången, att när utskottets mening stod uttalad i motiveringen, var det fråga om icke detta verkade starkare än om den sattes in i klämman. Jag har svårt att förstå, hur man kan hävda någonting sådant. Enligt vanlig uppfattning verkar väl i alla fall det, som står i det brev man skriver till Kungl. Maj:t, kraftigare än det som möjligtvis uttalas i motiveringen angående vad utskottets ledamöter tänka och tycka. Förr i världen var det ju så, att till Kungl. Maj:t befordrades icke annat än själva klämmarna. Nu har väl en del av utskotten tagit sig för att skicka med till Kungl. Maj:t även ett tryckt exemplar av utskottsbetänkandet. Vill Kungl. Maj:t vara så vänlig att läsa motiveringen, får Kungl. Maj:t ju reda på vad där står, men det finns väl ingen förpliktelse för Kungl. Maj:t att taga notis om annat än själva klämmarna.

Sedan skulle jag vilja säga ett ord även till min ärade partikamrat, herr Hagberg. Han sade, att denna lokalbrevbäring genom vissa organisationer skulle vara ganska lätt att genomföra, och herr Henriksson ansåg också, att det skulle vara ganska lätt att ordna den saken. Han menade, att om man nu skulle skicka ut 1,500 brev inom Stockholms lokalportoområde, så skulle man hellre göra det genom särskilda bud än att acceptera en sådan förhöjning, som det här är fråga om, med 75 kronor. Dessa bud skulle då kunna tillgodoräkna sig hela postportot som väl blir 225 kronor. Jag undrar, om det går att få tag i bud som går omkring med 1,500 brev över hela lokalportoområdet för en sådan summa. Jag skulle vilja se några närmare kalkyler över hur detta skall gå till.

Till herr Hagberg i Malmö vill jag ytterligare säga, att man får icke, som han här gjort, säga, att man icke bör göra detta till en fråga mellan stad och land. Vi göra icke denna fråga till en fråga mellan stad och land, ty det är den redan på förhand. Det är ju här fråga om en beskattningsåtgärd, som drabbar individen i staden mindre, än vad den drabbar den likställda individen på landsbygden. Det är icke någon konstruktion av illasinnade landsbor, att detta göres till en fråga mellan stad och land, utan det har denna fråga gjorts till redan av Kungl. Maj:t genom det framlagda förslaget. Man kan icke komma ifrån att, om man har en individ i staden och en på landsbygden med för närvarande samma utgifter för brevporto, så drabbar denna höjning av riksportot individen på landsbygden betydligt hårdare än en person i motsvarande läge i staden.

Herr talman! Det är dessa synpunkter som jag velat framhålla här, och jag vidhåller det yrkande som jag förut har framställt.

Herr Thorell: Herr talman! I sitt första anförande uttryckte herr Persson i Undersvik en viss förvåning över att denna fråga har föranlett så mycken diskussion i kammaren som den gjort. Jag tycker, herr Persson i Undersvik, att när vi nu äro samlade i riksdagen nästan hela året och vi ha ett arbetsplenum i veckan, så nog kunna vi ha tid att diskutera de frågor som vi hittills ha fått fram på riksdagens bord på det sätt vi anse lämpligt, utan att därför få förebråelser av en kamrat.

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

Sedan talade herr Persson om dem som ha avlämnat en blank reservation och uttryckte en undran över att det resonerades så mycket mera här i kammaren än i utskottet. Den anmärkningen träffar icke mig, herr Persson, ty jag talade nog mera i utskottet, än vad jag gjort här, då jag ansåg det onödigt att gå in på saker som redan klarats ut av andra talare. Jag yttrade mig därför mycket kort. Att jag lämnade en blank reservation och ändå ansåg mig oförhindrad att här ställa ett yrkande, det beror på speciella omständigheter. I utskottet var det på det sättet, att vi som hade en annan uppfattning än utskottsmajoriteten gärna ville se, hur den skrivelse som det talades om skulle komma att se ut. Jag var emellertid ändå så försiktig, att jag, när vi slutat utskottssammanträdet, gick fram till utskottets sekreterare och frågade, huruvida jag, om jag skulle reservera mig, måste göra det då. Han sade, att det gick mycket väl för sig att göra det senare. Sedan blev jag av ett annat statligt uppdrag absolut förhindrad att vara med vid protokolljusteringen, och då bad jag min kamrat i utskottet herr Lundell att gå dit, och vi voro överens om att han skulle styra om att denna reservation kom fram, därest motivering inte blev skriven på ett sådant sätt, att den tillfredsställde oss. Det gjorde han också, och därför har detta ärendes behandling utvecklats på det sätt, som jag nu omtalat, herr Persson. Jag har ansett mig skyldig omnämna detta för kammaren, eftersom herr Persson ansåg det lämpligt att anmärka på denna sak.

Sedan sade herr Persson, att man icke brukar begära en utredning, när en utredning pågår. Därpå har herr Lundell redan svarat, och jag skall därför icke gå närmare in på denna sak. Jag vill bara stryka under, att första kammaren, trots att den haft reda på dessa förhållanden, icke ansett sig förhindrad att gå med på förslaget om att en skrivelse till Kungl. Maj:t skulle avlätas i detta hänseende.

Till min partikamrat, herr Hagberg i Malmö, vill jag bara rikta den repliken, att herr Hagberg förbisåg, att det är en skattefråga som vi nu diskutera. Följaktligen är det omotiverat att överhuvud taget här upptaga frågan, huruvida det är dyrare eller billigare att distribuera breven i landsorten än i städerna. Här gäller det icke, att vi skola skaffa pengar till distributionen av postförsändelser. Vi ha ju varit överens om i utskottet, och det har även sagts här, att detta är ingenting annat än en skattefråga. Följaktligen spelar det heller ingen roll, huruvida kostnaderna bli större här eller där eller hur kostnaderna fördela sig på olika områden. Den saken faller helt vid sidan av den debatt som vi här föra.

Herr Jousson i Skedsbygd: Herr talman! Herr Henrikssons senaste inlägg visar endast riktigheten av vad jag något litet berörde i mitt första anförande, nämligen att landsbygden verkligen är tillbakasatt i vissa hänseenden. Vi ha där inte möjlighet att tillgodogöra oss vare sig lokalportot eller många andra fördelar, som komma städer och tätbebyggda samhällen till del. Men när man gör en framstöt för att söka nå en rättelse därvidlag, mötes man av kompakt motstånd från stadsrepresentanternas sida. Jag tror emellertid, att man är i lika god rätt, när man förfäktar landsbygdens intressen i denna sak, som herr Henriksson, då han hävdar städernas intressen.

Herr Sundström i Skövde: Herr talman! Herr Lundell tycks ha sorgliga erfarenheter av mig såsom motpart i en debatt, men såvitt jag vet, har jag icke tidigare varit inbegripen i någon debatt med herr Lundell här i kammaren.

Jag kan inte underlåta att förväna mig över att herr Lundell här gör så stort nummer av vad han tror vara en upptäckt, nämligen att lokalportot

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

under åren 1917—1921 höjdes från 5 till 20 öre. Detta sakförhållande har säkerligen generalpoststyrelsen haft reda på, när den skrivit sin promemoria. men inte desto mindre har styrelsen kommit till den slutsatsen, att en höjning av lokalportot nu skulle komma att medföra en sänkning eller i varje fall endast en mycket obetydlig ökning av statens inkomster, varför man inte velat föreslå någon ändring av lokalportot. Jag tror, att herr Lundell — hur duktig han än anser sig vara — väl ändå nödgas medge, att generalpoststyrelsens erfarenhet och vitsord i detta sammanhang böra väga tyngre än hans eget.

Herr Lundell kan också vara förvissad om att generalpoststyrelsen icke skulle ha avvisat tanken på en höjning av lokalportot, om det verkligen funnits utsikt att nå ett resultat därigenom. Herr Lundell skall inte tro, att det är för stockholmarnas vackra ögons skull, som generalpoststyrelsen icke vill vara med om denna förändring av lokalportot, utan det är säkerligen fullt påtagbara ekonomiska realiteter, som ligga bakom detta ställningstagande.

Ja, det är egentligen allt som behöver sägas till herr Lundell.

Herr **Persson** i Undersvik: Herr talman! Jag har endast begärt ordet för en kort replik till herr Lundell.

Såvitt jag minns rätt, var herr Lundell inte närvarande i utskottet vid föredragningen av generalpoststyrelsens representant, och det framgår ju också av herr Lundells inlägg här. Jag kan tillägga, att herr Lundell inte deltog i utskottets arbete förrän vid justeringssammanträdet, då hans intresse vaknade — den lilla elakheten får jag väl ändå tillåta mig, herr Lundell! — när det mot förmodan visade sig komma en blank reservation från bondeförbundshåll.

Av den föredragning, som gavs av generalpoststyrelsens representant, fick åtminstone jag den uppfattningen, att det inom generalpoststyrelsen pågår utredning i dessa ärenden, och att man kommer att ägna uppmärksamhet, inte bara åt frågan om lokalportoområdena utan även åt frågan om landsbygdens postala förhållanden överhuvud taget, och det sista anser jag nog så viktigt som att man utreder frågan om lokalportot.

När man fattat saken så, är det ju självklart, att man måste anse förslaget om en skrivelse omotiverat. Jag har inte sagt, att ett uttalande i motiveringen till utskottsbetänkandet skulle väga tyngre än en begäran om en skrivelse i form av ett yrkande, men om det är så, att utredning pågår och intresse visar sig finnas för saken — något som jag är övertygad om — är det inte formellt riktigt att i klämman till utskottsbetänkandet yrka på en skrivelse. Under sådana omständigheter anser jag, att saken skulle ha vunnit mycket mer på att en enig uppslutning till utskottets uttalande i motiveringen skett både i utskottet och i riksdagen.

Herr **Hagberg** i Malmö: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av en passus i herr Lundells yttrande.

Under debatten har jag helt stillsamt opponerat mot de försök, som jag här trots mig förmärka från vissa ledamöters sida att göra denna fråga till en fråga mellan land och stad. Herr Lundell säger nu, att denna opposition är felaktig; här göras inga försök att omvandla detta spörsmål till en fråga mellan land och stad, ty det är redan i sig självt en fråga mellan land och stad. Nåväl, den uppfattningen skulle kanske kunna accepteras, men är man då beredd att draga konsekvenserna av en sådan mening? Och vilka skulle dessa konsekvenser bli? Såsom alla veta, är det konstaterat, att postdistributionen på landet är väsentligen mycket dyrare än postdistributionen i städer och stadsliknande samhällen. Följaktligen borde postbefordringen på landsbygden kos-

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

ta därvarande korrespondenter rätt mycket mer än vad postbefordringen i städerna kostar invånarna där. Nu är inte detta förhållandet, beroende därpå att postväsendet här i landet, såsom i alla länder på det hela taget, handhaves av ett statligt monopol, vilket har att anlägga vissa särskilda synpunkter på sina ärenden. Hade det varit ett enskilt företag, som skött postdistributionen, hade man naturligtvis måst räkna som så, att man i distributionsavgifter toge ut så pass mycket att det täckte företagets kostnader för respektive områden, d. v. s. distributionen på landsbygden måste då komma att beläggas med rätt mycket högre avgifter än distributionen i städerna.

Slutligen vill jag endast bringa i erinran vad som i generalpoststyrelsens promemoria anföres på denna punkt: »Av den beskattning, som den föreslagna portohöjningen innebär, kommer sålunda endast något mer än en fjärdedel att drabba landsbygdens befolkning, vilken utgör omkring två tredjedelar av rikets hela folkmängd.»

Herr Henriksson: Herr talman! Herr Jonssons i Skedsbygd sista anförande var av den beskaffenheten, att man har anledning ställa frågan, om avsikten med denna debatt egentligen är att till varje pris framprovocera ett motsatsförhållande mellan stad och land. Om så är fallet, skall jag åtminstone för min del be att få upplysa om, att jag stått fullständigt främmande för något sådant. Jag har inte i mitt förra anförande på något sätt sökt förmena landsbygden att komma i åtnjutande av samma fördelar som städerna. Jag har endast försökt att föra in ekonomiska synpunkter i denna debatt och peka på att om priset för den tjänst, som postverket här skall göra allmänheten, sättes högre än vad samma tjänst betingar, om allmänheten får den utträttad på annat sätt, så väljer inte allmänheten att anlita postverket utan anlitar i stället den som kan utföra tjänsten till ett lägre pris. Herr Jonsson kan därför lika gärna höja lokalportot till, låt mig säga, 50 öre som till 15 öre; ty de, som skola anlita postverket, komma i alla fall att ordna denna sak på annat sätt.

Det är endast detta, som jag velat försöka klargöra. Att man sedan därur, herr talman, försöker få fram något motsatsförhållande mellan stad och land, och att jag skulle ha velat förhindra att landsbygden får det bättre, är fullkomligt absurt.

Herr **Jonsson** i Skedsbygd erhöi på begäran ordet för kort genmäle och yttrade: Men hela denna debatt rör ju en ekonomisk fråga, nämligen att vi på landsbygden skulle beskattas högre än städernas befolkning. Från herr Henrikssons sida reagerar man emellertid på det sättet, att man säger, att det är tack vare att städernas befolkning har denna möjlighet att sköta posttransporter och postutdelning billigare på annat sätt, som den skall ha denna förmån av lägre porto. Men vill herr Henriksson draga ut konsekvenserna av detta och säga, att man i städerna kan sköta sig alldeles själv, och att man inte behöver landsbygden? Jag undrar, vart man då skulle komma. Är det inte i stället skäl i att se till att det blir en utjämning, där så är möjligt?

Jag förmodar sålunda, att herr Henriksson inte har någon anledning att vända sig mot den utredning vi begära och vilken syftar till att om möjligt bereda landsbygden något större del av dessa förmåner än vad den nu har.

Härefter anförde:

Herr **Andersson** i Löbbo: Herr talman! Jag blev något förvånad över det yttrande, som utskottets talesman herr Hagberg fällde, då han helt nyss gjorde gällande, att om man skulle taga hänsyn till kostnaderna för postens distribution, måste postavgifterna bli oerhört mycket högre på landsbygden än i stä-

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

derna. Jag trodde verkligen inte att man kunde anlägga ett dylikt betraktelsesätt. Postföringen är ju en samhällelig angelägenhet, och om vi taga ett analogt fall, t. ex. våra järnvägar, är det väl ingen som ifrågasätter, att biljettpriset skulle vara högre på de järnvägar, där anläggningskostnaderna varit större. Jag finner alltså, att denna herr Hagbergs motivering måste vara ohållbar.

Av den förda debatten har det tydligt framgått, att vad det här gäller är enbart en skattefråga. Det har på ett markerat sätt betonats av samtliga talesmän från utskottsmajoritetens sida, och det har på ett likaledes markerat sätt understrukits av departementschefen själv. Det är inte postens finanser, inte dess affärsställning, som gör att portona behöva höjas, utan den enda motiveringen är att staten behöver pengar. För detta ändamål föreslås att riksportot höjes, under det att lokalportot får sitta i orubbat bo eller rättare sagt att de medborgare, som kunna begagna sig av lokalportots fördelar, få sitta i orubbat bo. Det måste väl ändå vara ostridigt, att om detta enbart är en skattefråga, blir på detta sätt skatten ojämnt och orättvist avvägd.

Man har emellertid, säger herr Hagberg i Malmö öppenlydligt, helt enkelt inte vågat försöka taga ut denna skatt även av dem, som kunna begagna sig av lokalportot, därför att man av vissa orsaker inte tror att det skulle lyckas. Man är rädd, att då skulle medborgarna inom de områden, där lokalportot kan komma till användning, främst Stockholm, ordna sin postbefordring på privat väg.

Är det på det sättet, ärade kammarledamöter, att man vill taga ut en indirekt skatt på postdistributionen men kommer underfund med att man inte har möjlighet att uttaga denna skatt av samtliga medborgare, som begagna sig av postverkets tjänster, då måste jag draga den enligt mitt förmenande logiska slutsatsen, att varken regeringen eller bevillningsutskottet bort förorda en sådan skatteform.

Så som saken nu ligger till, har jag, herr talman, för min del inte annat att göra än att biträda det yrkande, som framställts av herr Jonsson i Skedsbygd. Jag vill alltså understödja, dels yrkandet om förhöjning av lokalportot, dels och framför allt yrkandet om en utredning, och att detta utredningskrav, på sätt som föreslagits, utskrivs, inte bara i utskottets motivering utan även i dess kläm.

Herr Lundell: Herr talman! Jag skulle inte ha besvärat kammaren med ett ytterligare anförande, om inte herr Persson i Undersvik framfört en något underlig insinuation mot mig här i debatten.

Herr Persson i Undersvik säger — det är inte detta som är insinuationen — att jag inte varit närvarande i utskottet vid föredragningen av generalpoststyrelsens representant. Det är alldeles riktigt, men jag har i alla fall kunnat läsa de två promemorior, som finnas intagna i utskottsbetänkandet och vilka även skickats ut till utskottsledamöterna, och jag bör ju kunna räkna med att det, som generalpoststyrelsens föredragande sade i utskottet, inte stod i någon mera markerad motsats till vad som återfinnes i skrivelserna till utskottet, utan att man således bör kunna lita på vad som där står.

Den insinuation, som herr Persson i Undersvik kom med, var att jag inte skulle ha reserverat mig i utskottet, förrän det redan avgivits en reservation från bondeförbundshåll. Minns inte herr Persson i Undersvik ganska dåligt i detta fall? Jag reserverade mig ju först för egen del och föreslog, att utskottet skulle tillåta, när nu herr Thorell inte kunde vara närvarande vid justerings-sammanträdet, att mitt namn i stället sattes ut under betänkandet och att jag finge avge en skriftlig reservation. Det var således från min sida inte fråga

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

om en blank reservation, utan om en reservation som gick ut på begäran om en skrivelse. Utskottspresidiet tyckte emellertid inte att det var lämpligt att förfara på detta sätt utan att den, som var antecknad vid principbeslutet också borde stå under utskottsbetänkandet. Därigenom kunde jag inte personligen avge någon reservation, men efter sammanträdet slut anmälde jag en blank reservation för herr Thorells räkning — jag kunde ju knappast göra det vid sammanträdet, eftersom han inte fanns tillstädes då.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. På av herr talmannen därå givna proposition blev till en början utskottets hemställan i punkten I) av kammaren bifallen.

Herr talmannen framställde härefter propositioner beträffande punkten II), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till motionen II: 249, i vad den avsåg höjning av lokalportot för brev; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Jonsson i Skedsbygd begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i punkt II) av utskottets förevarande betänkande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit motionen II: 249, i vad den avser höjning av lokalportot för brev.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne flertalet hava röstat för ja-propositionen. Rösträkning begärdes emellertid av herr Jonsson i Skedsbygd, vadan votering medelst omröstningsapparat verkställdes. Därvid avgåvos 117 ja och 61 nej, varjämte 7 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i denna punkt.

Härpå gav herr talmannen propositioner beträffande punkten III), nämligen dels på bifall till utskottets hemställan i denna punkt dels ock på bifall till motionen II: 249, i vad den avsåg höjning av brevkortsportot; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Herr talmannen framställde härefter propositioner beträffande utskottets hemställan i punkten IV), nämligen på 1:o) bifall till utskottets hemställan i denna punkt, 2:o) bifall till motionen II: 252 samt 3:o) bifall till motionen II: 251, i vad den avsåg skrivelse till Kungl. Maj:t beträffande lokalportoområdet; och fann herr talmannen den sistnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Malmö begärde emellertid votering, i anledning varav herr talmannen för bestämmande av kontraposition ånyo upptog de båda återstående propositionerna, av vilka den under 1:o) avgivna antogs till kontraposition.

I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den, som vill, att kammaren — med avslag å bevillningsutskottets hemställan i punkt IV) av utskottets förevarande utlåtande nr 3, i vad samma hem-

Höjning av vissa postavgifter m. m. (Forts.)

ställan avser det i motionen II: 251 framställda yrkandet om skrivelse till Kungl. Maj:t beträffande lokalportoområdet — bifaller nämnda i motionen framställda yrkande, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets berörda hemställan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, verkställdes omröstning genom upprensning; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså avslagit utskottets hemställan, i vad den avsåge det i motionen II: 251 framställda yrkandet om skrivelse till Kungl. Maj:t beträffande lokalportoområdet, och i stället bifallit nämnda i motionen framställda yrkande, men i övrigt bifallit utskottets i punkten IV) gjorda hemställan.

§ 15.

Herr statsrådet *Andersson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 90, angående anslag till ny posthusbyggnad i Borås m. m.

Denna proposition bordlades.

Herr förste vice talmannen övertog nu ånyo ledningen av förhandlingarna.

§ 16.

Föredrogs sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner.

Förslag till lag om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, m. m.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Hansson* i Skediga: Herr talman! Jag har jämte några andra kammarledamöter väckt en motion, som särskilt avser nedsättning av arrendeavgifterna. Vi ha i motionen yrkat på att arrendena skulle kunna nedsättas med hela värdet av prisstegringen på jordbruksalster. Som motiv har anförts, att prisstegringen i många fall beror på det dåliga skördeutfallet. Det är klart, att det vore oriktigt, om jordägarna skulle vinna men arrendatorerna förlora på att skörden blivit dålig. Arrendatorerna skulle på så sätt icke bara bliva lidande genom att skörden slagit fel, utan de skulle till på köpet få vidkännas en höjning av arrendena. Kungl. Maj:t har gått längre än utredningen föreslagit. Kungl. Maj:t har gjort sitt bästa, och det får man ju vara Kungl. Maj:t tacksam för, men jag anser, att utskottet kunde gått ännu längre och förordat bifall till motionen i nyssnämnda avseende.

Med anledning av ett uttalande i propositionen angående den vissa arrendatorer åliggande dagsverksskyldigheten har utskottet uttalat, att utskottet förväntar, att Kungl. Maj:t ägnar hithörande spörsmål all nödig uppmärksamhet. Vid genomläsningen av den kungl. propositionen fick jag den uppfattningen, att Kungl. Maj:t anser, att jämkning av arrendena bör ske, om arrendena kunna anses oskäligen tyngande. Det är väl inga arrenden, som för närvarande äro mera betungande än de s. k. torparearrendena. Alla känna vi till, att mellan lantarbetarna och lantarbetsgivarna träffats avtal om höjning av

Förslag till lag om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, m. m. (Forts.)
utgående löner. Torparna få däremot fullgöra sina dagsverken utan att erhålla någon inkomstökning. Utskottet har, som jag nämnde, uttalat, att utskottet förväntar, att Kungl. Maj:t ägnar frågan all nödig uppmärksamhet. För min del hade jag väntat, att Kungl. Maj:t skulle komma med ett förslag även beträffande de arrenden, som utgå i form av dagsverken.

Kungl. Maj:t har föreslagit, att den tidpunkt, före vilken arrendeavtal skall ha slutits för att kunna jämkas, bestämmas till den 1 september 1940. I vår motion ha vi föreslagit, att tidpunkten i fråga skulle framflyttas till den 14 mars 1941. En hel del av de arrendeavtal, som avse tid från och med den 14 mars 1941, ha ingåtts senare än den 1 september 1940. Så förhåller det sig med många arrenden, som slutits i min hemtrakt. Jag anser, att även de arrendatorer, som ingått sina avtal efter den 1 september 1940 men före den 14 mars 1941, böra erhålla möjlighet att få sina arrenden jämkade.

Beträffande nämndens sammansättning vill jag erinra om att nämnden i själva verket är en skiljenämnd, men att den icke tillsättes på samma sätt som andra skiljenämnder. Jag vill å andra sidan säga, att Kungl. Maj:t, när det gäller dessa arrendatorer, har gått betydligt längre än när det gäller arrendatorer av ecklesiastisk jord eller kronojord. Utskottet har förordat bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Som frågan ligger till har jag icke möjlighet att framställa något yrkande i denna sak. Det är samhällets skyldighet att se till, att priserna icke gå upp, och man har ju också hela tiden försökt att undvika en prisstegring. Då är det väl oriktigt, att arrendatorerna icke bara skola vidkännas den inkomstminskning, som följer med en dålig skörd, utan även sakna möjlighet till sådan jämkning av sina arrenden, som motsvarar hela värdet av prisstegringen. Jag har icke något yrkande men jag har vid behandlingen av detta ärende velat framföra de synpunkter, jag nu redogjort för.

Herr Hage: Herr talman! Jag har vid detta utlåtande fogat en blank reservation, som dock icke avser de spörsmål, som den föregående talaren var inne på. Jag vill i alla fall säga några ord även om dessa spörsmål. De diskuteres ganska grundligt i utskottet. Särskilt gäller detta frågan om jämkning av dagsverkskyldigheten, som var föremål för en långvarig överläggning. För min del vill jag deklarerera, att jag har oerhört stora sympatier för en sådan jämkning. Jag var för övrigt den förste, som i utskottet påtalade denna sak. Emellertid tycker jag, att man kan vara nöjd, då utskottet uttalat, att utskottet förväntar, att Kungl. Maj:t ägnar hithörande spörsmål all nödig uppmärksamhet. Om riksdagen bifaller utskottets förslag, kommer man säkerligen att fästa det största avseende vid utskottets motivering. Så brukar enligt min erfarenhet i allmänhet ske i liknande fall.

Motionärerna ha vidare föreslagit, att arrendet skulle kunna nedsättas med *hela* värdet av prisstegringen. Jag vill då framhålla, att en så vittgående nedsättning kan erhållas även enligt Kungl. Maj:ts av utskottet tillstyrkta förslag, nämligen då synnerliga skäl därtill föreligga. I sådana fall t. ex., då skörden fullständigt slagit fel, borde sådan nedsättning kunna beviljas. På den vägen kan man således i många fall vinna det av motionärerna åsyftade resultatet.

Jag kommer nu till vad som varit anledningen till, att jag avgivit en blank reservation. Det finns i § 3 på sid. 18 i utskottsutlåtandet en passus, där det heter: »Kunna jordägaren och arrendatorn icke enas om den jämkning av arrendet, till vilken arrendatorn enligt 1 § är berättigad, — — — skall frågan avgöras av särskild nämnd.» Jag har inom utskottet reagerat mot de föreslagna bestämmelserna angående denna nämnds tillsättning. Hittills ha lands-

Förslag till lag om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, m. m. (Forts.)
tingen fått tillsätta eller deltaga i tillsättningen av liknande nämnder. Så är fortfarande fallet, till exempel när det gäller tvister mellan avgäldsgivare och avgäldstagare (landstingen tillsätta för övrigt representanter både för avgäldsgivaren och avgäldstagaren), när det gäller tvister rörande prästers naturaförmåner och dylikt samt i många andra fall. Nu har man börjat övergå till att låta Konungens befallningshavande tillsätta dylika nämnder. Det är en *odemokratisk* utveckling, som sålunda ägt rum. Konungens befallningshavande äro byråkratiska ämbetsmannainstitutioner, men landstingen äro folkligt valda representationer. Hittills har man, som sagt, brukat låta folkvalda institutioner få deltaga i tillsättande av sådana nämnder. Detta har utgjort en demokratisk garanti mot tjänstemannaväldet. Det är en reaktionär utveckling, som nu äger rum, då man på det ena området efter det andra tager ifrån landstingen rätten att utse representanter i dylika nämnder och överlåter denna rätt till Konungens befallningshavande, som är en ämbetsmannainstitution. Det föreslogs någonting liknande, när det gällde inskrivningsnämnderna, men Kungl. Maj:t var då så förståndig, att Kungl. Maj:t avstyrde detta och överlämnade rätten att utse representanter i inskrivningsnämnderna åt landstingen. Det hade varit mycket rimligt, om man — som det föreslogs på ett förberedande stadium av detta ärendes behandling — i detta ärende hade intagit samma ståndpunkt.

Det har på denna punkt icke väckts någon motion, och jag kan därför icke framställa något yrkande, men jag har i alla fall velat framhålla dessa synpunkter. Även om detta icke är någon stor fråga, så gäller det dock en mycket betydelsefull *princip*. Inom landstingen finns det folk, som, när det gäller länens befolkning, har lika stor personalkännedom som länsstyrelserna.

Herr Andersson i Tungelsta: Herr talman! Det föreliggande förslaget avser att giva möjlighet till jämkning av sådana arrenden, som utgå i mjölk eller andra jordbruksprodukter, eller som äro avsedda att omräknas i öenningar med ledning av gällande markegångstaxa. Meningen är, att den ökning i arrendena, som dyrtiden medfört, skall genom jämkning kunna nedbringas till i regel två tredjedelar utav värdet av den prisökning, som ägt rum sedan år 1940. Nu har det ifrån motionärernas sida ifrågasatts, att nedsättning skall kunna ske icke bara med två tredjedelar utan med hela värdet av den prisökning, som har ägt rum, sedan dyrtiden började. Jag tror, att Kungl. Maj:ts förslag kan godkännas därvidlag. Inom utskottet har man icke haft någon annan mening än att det kunde vara skäligt, att även jordägaren erhöi någon del av den prisförbättring, som har skett under de sista åren. Om särskilda skäl föreligga, skall en arrendator kunna få nedsättning med högre belopp än som motsvarar två tredjedelar av värdet av prisstegringen. Under sådana förhållanden tycker jag, att herr Hansson i Skediga och andra borde vara nöjda med det förslag, som här föreligger. Det har ju icke framställts något yrkande på denna punkt. Jag tror, att kammaren mycket väl kan godtaga vad Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit.

Från herr Hages sida har det sagts, att den nämnd, som skall avdöma tvister i händelse vederbörande jordägare och arrendator icke kunna komma överens om hur stor prisrabatteringen skall bliva, borde tillsättas av landstingen i stället för, som Kungl. Maj:t och utskottet föreslagit, av Konungens befallningshavande. Herr Hage håller före, att det hade varit mera demokratiskt, om nämnden, såsom tidigare brukat ske i liknande fall, tillsatts av vederbörande landsting och hushållningssällskap. För min del befinner jag mig rent principiellt sett på samma linje som herr Hage, men jag måste ju säga, att då det gäller en nämnd sådan som denna, vilken kommer att få en

Förslag till lag om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, m. m. (Forts.)
 rent tillfällig funktion, så kan det icke medföra några större risker, att man låter Konungens befallningshavande utse ledamöter i nämnden. **Jag tycker**, att de betänkligheter, man kan hysa ur principiell synpunkt, icke gärna kunna vara så stora, att icke även herr Hage skulle kunna vara med om förslaget.

Jag vill med dessa ord, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! Med anledning av herr Hanssons i Skediga uttalande rörande dem, som utgöra arrende i form av dagsverken, vill jag framhålla, att jag, på sätt framgår av mitt utav utskottet återgivna yttrande i propositionen, är beredd att med uppmärksamhet följa frågans utveckling. Sakkunnigutredningen hade icke framställt något förslag på denna punkt och hade icke heller gjort någon undersökning i saken. Då ärendet var av brådskande natur, kunde jag icke framlägga något förslag. Om det blir nödvändigt, så får man naturligtvis göra något åt saken ett kommande år.

Beträffande sättet för nämndens tillsättande vill jag bara säga till herr Hage, att vi under förarbetena till propositionen diskuterade, huruvida det inte vore lämpligt, att hushållningssällskapen och landstingen gemensamt finge utse ledamöter i nämnden, men kommo till det resultatet, att detta icke låte sig göra. Hur skulle man förfara, om landsting och hushållningssällskap icke kunde enas? Skulle landstingen utse representanter för jordägarna och hushållningssällskapen representanter för arrendatorerna eller tvärtom? Det bör ju finnas representanter både för jordägare och arrendatorer. Vi ansågo därför lämpligast, att länsstyrelserna finge utse ledamöter. Jag förutsätter givetvis, att länsstyrelserna konferera med hushållningssällskapen och eventuellt även med landstingen eller rättare sagt med landstingens förvaltningsutskott. Landstingen kunna ju icke sammanträda för att avge yttranden och utse representanter.

Beträffande storleken av den jämkning, som skall kunna erhållas, vill jag framhålla, att enligt utskottets förslag är det ingenting som hindrar, att en jämkning kan komma att avse hela värdet av prisstegringen. Så kan ju ske, om särskilda skäl därtill föreligga. Om man bestämt, att nedsättningen alltid skulle avse värdet av prisstegringen, kunde det ju bliva för stor jämkning i sådana fall, då skördeutfallet icke varit mycket dåligt. Man bör kunna differentiera, så att den, som fått sämre skörd, får större lindring än den, som fått en mindre dålig skörd. Jag tror, att man på detta sätt kommer till ett rättvist resultat. Man måste taga hänsyn även till dem, som skola uppbara arrendena. Även jordägaren har fått vidkännas merkostnader. Så har han ju alltid fått vidkännas utgifter för dyrare underhåll av fastigheterna eller för fullgörande av honom åliggande nybyggnadsskyldighet.

Herr Hage: Herr talman! Med anledning av vad herr statsrådet anförde vill jag bara säga, att jag vid frågans behandling inom utskottet icke var blind för de svårigheter, som skulle kunna uppstå, om både hushållningssällskapen och landstingen skulle utse ledamöter i nämnden. Det kunde ju bliva fråga om, vem som skulle utse jordägarnas och vem som skulle utse arrendatorernas representanter. Jag gick därför in för att föreslå att — såsom jag också här framhållit — bägge två borde utses av landstingen. Så sker, som jag förut framhållit, när det gäller att utse representanter för avgäldsgivare och avgäldstagare, för uppskattande av vissa prästerskapets naturaförmåner.

Vidare yttrades ej. Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 17.

Föredrogs sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående grunder för lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av kronans jordbruksegendomar, dels ock i ämnet väckta motioner.

Sedan utskottets hemställa föredragits, anförde:

Herr **Andersson** i Vigelsbo: Herr talman! Då det gäller här ifrågasatta arrendelindringar, tillåter jag mig först att uttala ett tack till herr statsrådet för det intresse härför, som visats, först med utredningens igångsättande och nu senare med framläggande av de propositioner, som i dag föreligga till kammarens avgörande. Utredningen ifrågasatte på sin tid en möjlig nedskrivning av den kostnadsökning, som tillkommit på grundval av markegångssättningen, med hälften. I de till riksdagen avlämnade propositionerna har emellertid denna nedskrivningsprocent höjts till två tredjedelar. Det är med tacksamhet vi notera detta tillmötesgående.

Det finnes likväl i de avlämnade förslagen vissa punkter, som föranlett delade meningar. Det är också av denna anledning som jag i samråd med några medmotionärer avlämnat en motion i ärendet. Vad vi närmast ansågo oss böra erinra var att den nämnd, som enligt propositionen skulle ha att handlägga uppkomna tvister mellan enskild jordägare och arrendator, ej skulle tillerkännas samma ställning då det gällde handläggning av tvister mellan jordägare och arrendator på eklestastik boställsjord och kronoegendomar. Det är visserligen riktigt, att de myndigheter, som för kronans räkning ha att ombesörja utarrenderingen av kronojord, även böra kunna erhålla fullmakt att med arrendatorn underhandla, huruvida nedsättning av arrendet kan anses berättigad eller ej. Detsamma torde därvidlag även kunna sägas om eklestastik boställsjord. Det är från dessa utgångspunkter som berörda departementschefer behandlat frågan, då det gällt att taga ställning till spørsmålet angående arrendenedsättning å sådana jordar.

Utskottet har för övrigt också instämt i denna departementschefernas uppfattning. Då det emellertid senare gäller att slita härvid eventuellt uppkommen tvist mellan arrendator och jordägare, hänvisas krono- och boställs-arrendatorer, i den mån tvist uppkommer, att genom besvär hos Kungl. Maj:t få tvisten bilagd. Det är på denna punkt meningarna gå isär. Då propositionen, vilken även vunnit utskottets majoritets bifall, föreslår, att tvist mellan jordägare å ena sidan samt domänverket eller stiftsnämnd å andra sidan, vilken icke kan slitas med underhandlingar, bör upklaras genom hänvändelse till Kungl. Maj:t, ha vi i stället föreslagit, att samma nämnd, som skall bilägga tvister i vad det gäller arrendator och enskild jordägare, skall kunna inträda som medlingsinstrument även då det gäller tvister mellan jordägare och arrendatorer å krono- och boställsjord.

Utskottet har emellertid icke ansett sig böra gå den av oss i motionen anvisade vägen. Vi tro dock fortfarande, att den av oss föreslagna åtgärden skulle innebära en väsentlig förenkling av besvärsförfarandet i här berörda avseende. Den av oss ifrågasatta nämnden skall i alla fall tillsättas enligt Kungl. Maj:ts förslag för medling i konflikter, som kunna uppkomma mellan enskild jordbrukare och hans arrendator. Det skulle under sådana förhållanden enligt vårt förmenande vara riktigast och även enklast, att sådan nämnd finge medlingsuppgifterna i hela deras omfattning om hand. Därmed skulle också tvivelsutan vinnas, att en mera likartad reglering av arrendelindringen skulle uppnås både för enskilda och allmänna arrendejordar. Skall nu en nämnd döma i det ena fallet och Kungl. Maj:t i ett annat, så skulle det ju kunna tänkas, att

Förslag till förordning angående grunder för lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av kronans jordbruksegendomar.

Förslag till förordning angående grunder för lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av kronans jordbruksegendomar. (Forts.)

deras domslut bleve ganska olika, även om förhållandena i övrigt vore tämligen likartade. Detta kan ju då tänkas lätt medföra, att arrendatorerna bli olika behandlade, även om de befinna sig på samma trakt, hava arbetat under likartade förhållanden samt i fråga om skördeutfallet blivit lika missgynnade. Detta är ett missförhållande, som väl knappast någon torde kunna blunda för.

Vårt förslag innebär ingalunda ett underkännande av Kungl. Maj:ts möjligheter att objektivt bedöma en inför Kungl. Maj:t dragen tvist; men vi hysa allvarliga farhågor för att mängden arrendatorer kommer att draga sig för den helt säkert enligt hans uppfattning omständliga procedur, som ett överklagande hos Kungl. Maj:t innebär. Han kommer många gånger i stället att betala det hela, även om han härför måste tillgripa sin sista krona.

Vi ha icke heller ansett oss kunna blunda för en sådan sak som denna: Med vem kommer arrendatorn att i första hand få diskutera sina angelägenheter, och vems yttrande kommer Kungl. Maj:t att lägga till grund för sitt utslag? Då det gäller kronojord, blir det domänintendenten, och gäller det ecklesiastisk boställsjord blir det stiftsnämnden. Utan att generellt vilja underkänna dessas vederhäftighet vill jag ändock allvarligt ifrågasätta, huruvida deras kompetens i alla avseenden är tillräcklig för att lämna vägledande yttranden för Kungl. Maj:ts ställningstagande. En del remissyttranden, som inkommit med anledning av berörda propositioner, ge vid handen, att detta påstående ingalunda är överdrivet. En hel del domänintendenter och boställsnämnder anse sig icke kunna motsätta sig en nedsättning i arrendet men ifrågasätta allvarligt, huruvida ej därav berörda arrendatorer böra åläggas återbetalningsskyldighet för det reducerade arrendebeloppet. Både jordbruks- och ecklesiastikministrarna ha emellertid ansett sig icke kunna tillmötesgå denna ståndpunkt. Jag anser mig med anledning härav böra uttala min tillfredsställelse över herrar departementschefers åtgöranden i detta fall. Skulle riksdagen nu besluta i överensstämmelse med utskottets förslag, vill jag uttala den förhoppningen, att berörda departementschefer även i fortsättningen, i den mån någon arrendator eventuellt vänder sig till Kungl. Maj:t, på samma sakligt starka sätt bringa arrendatorn sin undersättning.

Jag skulle sålunda helst se, att vi på denna punkt kunde följa den motion, som avlämnats av herr Hansson i Skediga m. fl. och att alltså den nämnd, som jag här talat om, finge taga hand om detta. Det bleve en borgen eller i varje fall en större borgen för att en likvärdig behandling komme att vederfaras de arrendatorer, som komma att falla under denna bestämmelse.

Med stöd av det anförda får jag således på denna punkt yrka bifall till den av herr Hansson i Skediga m. fl. avlämnade motionen, i vad den berör frågan om dessa nämnder.

Herr Andersson i Tungalsta: Herr talman! Då det gäller arrendatorer under kronan eller arrendatorer av ecklesiastisk jord innebär Kungl. Maj:ts förslag, att tvist angående jämkning i arrendebelopp för dessa arrendatorer skall hänskjutas till de myndigheter, som ha att förvalta de egendomar, varunder arrendatorerna lyda. Utskottet har för sin del ej ansett, att med anledning av motionerna någon ändring bör ske i Kungl. Maj:ts förslag härutinnan. Dessa arrendatorer komma ju icke i någon sämre ställning än andra arrendatorer, där est det uppstår tvist. Om denna sedan avdömes på sådant sätt, att arrendatorn känner sig missnöjd, har han ju rätt att vända sig till Kungl. Maj:t och erhålla rättelse. Jag tror i likhet med den föregående ärade talaren, att Kungl. Maj:t kommer att behandla dessa klagomål välvilligt och att arrendatorerna på grund därav ingalunda komma att ställas i någon sämre ställning än de arren-

Förslag till förordning angående grunder för lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av kronans jordbruksegendomar. (Forts.)

datorer, som få sina tvister avdömda av den nämnd, som vi beslutat om vid behandlingen av det närmast föregående ärendet.

Jag tror så mycket hellre, att man nu kan anförtro dessa tvisters avgörande åt Kungl. Maj:t, som därmed enligt min mening vinnes en enhetligare behandling av dessa ärenden än vad som skulle ske, därest de anförtroddes åt de olika nämnder, som äro utsedda i länen. Det bleve ju så, att enhetligheten bleve mindre, därest även dessa besvär anförtroddes åt nämnderna i de olika länen, vilka ingalunda lära komma att få den kontakt med varandra, att man kan säga, att behandlingen av klagomålen i hela landet — i den mån den sker av nämnderna — kommer att bli enhetlig.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Herr **Andersson** i Vigelsbo: Herr talman! Jag yrkade nyss bifall till motionen och reservationen, men då det icke finnes någon lagtext angiven i utskottets utlåtande, ber jag att få återtaga mitt yrkande.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **Pehrsson-Bramstorp**: Herr talman! Då herr Andersson i Vigelsbo nu återtagit sitt yrkande, behöfde jag kanske icke säga något. Det är emellertid på det sättet med nämnderna, att de ha till uppgift att eventuellt medla, men om de icke kunna medla, få de döma och avgöra saken. Om man nu hade tillsatt nämnder för domänverkets och stiftsnämndernas arrenden, så hade det blivit på det sättet, att man fått bemyndiga domänstyrelsen i första hand att pröva detta och, om den funne det berättigat, avkorta viss del av arrendet. Ty om icke domänstyrelsen fått detta bemyndigande, hade det hela fått gå till nämnden för avgörande och därigenom dragit ökade kostnader enär dessa icke kunnat komma överens med domänstyrelsen, därför att domänstyrelsen har ju icke rätt att utan Kungl. Maj:ts medgivande avskriva viss del av arrendet. Då hade man först fått lämna styrelsen ett sådant bemyndigande. Och sedan hade uppkommit frågan om man skulle för krono- och boställsarrendatorerna ha stoppat möjligheten att gå vidare till Kungl. Maj:t, som de alltid förr fått göra. Eljest hade det ju blivit tre instanser, som fått med denna sak att göra. Vi ansågo, att vi icke borde reformera på det sättet.

Det kanske icke har sagts här, men det har sagts i första kammaren, att det är två olika departement, som få med saken att göra. Men det är självfallet, att det blir en sådan kommunikation mellan dessa departement, att om det blir en grupp av arrendatorer från samma område får det naturligtvis icke dömas efter olika grunder i dessa fall.

Jag tror, att förslaget innebär ett lämpligt sätt att pröva dessa spörsmål och att det säkerligen är tillfredsställande även ur arrendatorernas synpunkt.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 18.

Föredrogs sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets utlåtande, nr 3, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastik jord, dels och i ämnet väckta motioner.

Utskottets hemställen föredrogs. Därvid yttrade:

Herr **Hansson** i Skediga: Herr talman! När det blir fråga om arrendelindring för arrendatorer av ecklesiastik jord, får man en skev uppfattning om

Förslag till lag angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastik jord.

Förslag till lag angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastisk jord. (Forts.)

möjligheterna att få arrendet sänkt, då en stiftsnämnd säger, att arrendatorn är skyldig att återbetala detta, därest han blir i stånd därtill. Med den tankegång, som präglar detta remissyttrande, har man en mycket svag förhoppning, att det blir någon egentlig arrendelindring. Om det blir bara en skuld, som kommer att åvila vederbörande i framtiden, blir det icke någon egentlig lättnad.

Nu är det emellertid så, att arrendena skola hänskjutas till Kungl. Maj:t. Som Kungl. Maj:t redan visat större förståelse i denna sak än stiftsnämnderna och domänstyrelsen gjort, kan detta innebära den enda förhoppningen om att det blir någon lindring och att det icke i framtiden skall förorsaka en bestående skuld för arrendatorerna.

Beträffande möjligheten att få arrendelindring för andra gårdar, som höra kronan till, har den visat sig vara ingen lätt sak. När det gäller ecklesiastisk jord, skall prövningen föregås av en ny arrendeuppskattning, varom stiftsnämnden har att föranstalta. Härigenom säges i utskottsutlåtandet: »Förrättningen skall bekostas av arrendatorn. Härigenom vinnes viss garanti för att arrendelindring icke begäres» etc. Det verkar litet konstigt, när man läser detta i samband med det andra. Kostnaderna bli så stora, att vederbörande icke begär detta utan, som herr Andersson i Vigelsbo sade, hellre tar sin sista krona för att klara upp saken.

Sedan var även herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet inne på frågan om denna nämnd. Vi hade enligt motionen tänkt, att samma nämnd skulle bedöma dessa frågor, så att icke det ena ärendet skulle gå till domänverket och det andra till stiftsnämnden. Den nämnd, som tillsattes, skulle kunna ordna detta mera likformigt. Om ärendena också i det sista fallet skulle ha hänskjutits till Kungl. Maj:t för avgörande må vara en sak. Men att fordra ny arrendeuppskattning för att få arrendelindring och låta arrendatorn betala detta är en lång och tung väg, när det gäller lindring i arrenden.

Jag vill säga som en föregående talare, att jag tror, att man får lita på att Kungl. Maj:t är litet mjukare, då det gäller arrendatorerna, än stiftsnämnderna visat sig vara i sina remissutlåtanden. Herr talman, jag har intet yrkande.

Herr Andersson i Tungelsta: Herr talman! Jag tror, att herr Hansson i Skediga missförstått Kungl. Maj:ts förslag och även utskottet i detta fall. Beträffande den arrendeuppskattning, som herr Hansson i Skediga talade om, är det ingalunda meningen, att det skall vara regel, att sådan äger rum. Det kan tänkas i något fall bliva behöfligt att göra en sådan ny arrendeuppskattning, och i så fall skall det ske. I fråga om kostnaderna härför har det i princip sagts, att arrendatorn skall bekosta detta. Men det har vidare både i den kungl. propositionen och i utskottets utlåtande sagts, att därest denna kostnad skulle bli särskilt tyngande för arrendatorn, skall man taga hänsyn därtill vid utdömandet av den arrendenedsättning, som arrendatorn skall hava. Därmed torde arrendatorernas intressen vara tillgodosedda även i det fallet.

Jag hemställer, herr talman, om bifall till utskottets förslag.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

§ 19.

Föredrogos vart efter annat:

särskilda utskottets memorial, nr 1, angående ersättning till kanslipersonalen hos särskilda utskottet; och

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående avskaffande av sinnessjukläkares anmälningsskyldighet till pastorsämbete rörande sinnessjuk eller sinnesslö.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda memorial och utlåtande hemställt.

§ 20.

Anmäldes och godkändes sammansatta andra lag- och jordbruksutskottets skrivelser till Konungen:

nr 42, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om jämkning av arrendeavtal i vissa fall, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

nr 43, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående grunder för lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av kronans jordbruksegendomar, dels ock i ämnet väckta motioner; och

nr 44, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående lindring i arrendevillkoren för vissa arrendatorer av ecklesiastik jord, dels ock i ämnet väckta motioner.

§ 21.

Justerades protokollsutdrag.

§ 22.

Herr *Håstad* avlämnade följande av honom *m. fl.* undertecknade motioner, nämligen:

nr 266, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 74, angående avskiljande från aktiv stat av vissa beställningshavare vid försvarsväsendet; och

nr 267, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 74.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.31 e. m.

In fidem
Sune Norrman.

Lördagen den 7 mars.

Kl. 4 e. m.

§ 1.

Föredrogos var efter annan följande Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionen, nr 81, med förslag till lag angående fortsatt giltighet av lagen den 14 juni 1940 (nr 484) om undantag från gällande bestämmelser rörande arbetstidens reglering m. m.;

till statsutskottet propositionen, nr 90, angående anslag till ny posthusbyggnad i Borås m. m.;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 92, med förslag till förordning om avkortning och restitution av skatt på grund av viss militär tjänstgöring under år 1940;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 93, med förslag till förordning om semesterersättning m. m. till vissa över stat anställda för militär tjänstgöringstid under år 1940;

till statsutskottet propositionen, nr 94, angående anslag till Häradsrätterna: Avlöningar;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 95, angående rörelsekapital för domänverket; och

nr 96, angående anslag till värmeisolationsförsök i växthus; samt

till statsutskottet propositionen, nr 97, angående grunder för kristillägg åt statliga befattningshavare m. fl.

§ 2.

Föredrogos var efter annan följande på bordet liggande motioner; och remitterades därvid

till statsutskottet motionen nr 266 av herr *Håstad m. fl.*; samt

till konstitutionsutskottet motionen nr 267 av herr *Håstad m. fl.*

§ 3.

Herr statsrådet *Bergquist* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 98, med förslag till lag om ändring i vissa delar av kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253) m. m.;

nr 99, angående anslag till undervisning i meteorologi vid Stockholms högskola;

nr 100, angående befrielse för E. E. Andersson m. fl. från ersättningsskyldighet;

nr 101, angående fortsatt tullfrihet för viss sjukvårds-, beklädnads- och sjuktransportmateriel;

nr 104, angående anslag till förrådsbyggnader för telegrafverkets räkning i Västanfors; och

nr 106, angående återbäring av arvsskatt för vissa donationer m. m.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Interpellation.

Herr **Stattin**, som anförde: Herr talman! Försörjningsläget i fråga om bränslet har tvingat statsmakterna att fastställa en avverkningsplan, som, för att behovet av ersättningsved för husuppvärmning och industrien samt av kolningsved skall kunna täckas, avsevärt överstiger vad som ålades skogsägarna under föregeående huggningssäsong. Den upptar 40 milj. kbm. Utöver dessa 40 milj. kbm brännved erfordras massaved till en kvantitet, som bränslekommissionens ordförande i ett i dagarna gjort tidningsuttalande uppskattar till 15 milj. kbm. Det har framgått av olika uttalanden, att myndigheterna räknat med att även i år en viss frivillig avverkning utöver produktionsplikten skall komma till stånd, varför den nyssnämnda kvantiteten brännved å 40 milj. kbm blott är att betrakta såsom ett minimum.

Den stränga vintern har över hela landet orsakat, att avverkningarna och körningarna ej kunnat fortgå i beräknad takt. Detta återspeglas i nyligen publicerade avverkningsciffror, och det är att befara, att inventeringen per den 1 mars till följd av februarikölden skall visa fortsatt försening. Särskilt stor synes eftersläpningen vara när det gäller massavedsproduktionen, i det att endast $\frac{1}{5}$ av behovet hade upphuggits den 1 februari. Även om huggningarna av massaved i allmänhet företas jämförelsevis sent på säsongen, är det ej att förundra sig över att industrien med oro ser på utsikterna att få sitt råvarubehov täckt. Med samma oro måste landets jordbrukare se på utvecklingen, eftersom möjligheten att få såväl fodercellulosa som den nu i utsikt ställda motorspriten till traktorerna helt är beroende på industriens tillgång till råvara. Vi norrlänningar måste dessutom ängslas för en ny arbetslöshet eller åtminstone en depression inom cellulosaindustrien med alla därav framkallade sociala problem. Det skulle därför vara synnerligen värdefullt och tacknämligt, om från regeringens sida en redogörelse kunde lämnas rörande läget i fråga om cellulosaindustriens råvaruförsörjning och de planer, som myndigheterna till äventyrs redan ha uppställt för att möjliggöra största möjliga massavedsavverkning. En sådan exposé skulle vara ägnad att klargöra läget och kanske också att dämpa oron.

Sannolikt svarar man, att det ytterst hänger på oss, skogsägare och jordbrukare — förutsatt då givetvis att arbetskraft finnes att tillgå — om den nödiga bränn- och massaveden blir upphuggen enligt beräkningarna. Jag hoppas, att jag har rätt när jag säger, att det bland skogsägarna saknas varken förståelse för situationens krav eller god vilja att fullgöra de skyldigheter som åläggas oss. Men svårigheterna att före säsongens slut hinna ta igen den tid, som på grund av vinterns stränghet gått förlorad, äro mycket stora. De nya inkallelserna ha förvärrat läget på arbetsmarknaden och gjort det ännu besvärligare än tidigare att få nödig arbetskraft. Men därtill kommer spörsmålet, om de villkor, under vilka avverkningen får utföras, i det nu inträdda läget äro tillräckligt väl avvägda för att åstadkomma största möjliga produktion. I första hand tänker jag då på krigskonjunkturbeskattningen, som, i den mån denna avser uttag överstigande en normal årskvantitet, måste för jordbrukarna framstå som ett slags kapitalkonfiskation och allra minst kan uppmuntra åtminstone större skogsägare till en frivillig överavverkning. Men jag tvivlar

Interpellation. (Forts.)

även på att den hittills förda prispolitiken efter lägets förändring möjliggör de avverkningar, som kunna ernås. Produktionskostnaderna ha stigit sedan i höstas och något minskat rotnettot. De täcka inte kostnaderna för uttag ur vedskogarna på litet längre avstånd från vägar eller andra farleder. På dessa avstånd finnas emellertid ofta mycket goda vedskogar, ur vilka ett uttag dessutom skulle bli ett led i en skogsvårdande politik. Från dem skulle brännved ofta med fördel kunna hämtas, samtidigt som de närmare belägna gagnvirkesskogarna kunde reserveras för industriens råvaruförsörjning. Det fordras emellertid en prisjustering uppåt, eventuellt särskilda körtillägg, för att en avverkning i dessa längre bort belägna vedskogar skall bli lönande. Jag har velat peka på denna utväg ur svårigheterna och tillåter mig till föredraganden i bränslefrågor, statsrådet Domö, rikta följande frågor:

1) Är herr statsrådet i tillfälle att lämna kammaren en redogörelse för läget när det gäller cellulosaindustriens råvaruförsörjning?

2) Anser herr statsrådet, att särskilda åtgärder i det nu inträdda läget med den försening av skogsarbetet, som kölden orsakat, böra vidtagas för att göra det möjligt för skogsägarna att kunna fullgöra den avverkning, som behövs för att täcka landets behov ej blott av massaved utan även av brännved?

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition om inrättande av ett särskilt stift för Stockholm jämte vissa kringliggande områden ävensom en i ämnet väckt motion, i vad de hänvisats till konstitutionsutskottet;

statsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1942/43 under riksstatens femte huvudtitel, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42, i vad propositionen avser finansdepartementets verksamhetsområde;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1941/42 till anordningar för lastning och lossning av sockerbetor;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar angående anslag till inredning och utrustning m. m. av nybyggnad för marinens myndigheter; och

nr 41, i anledning av väckta motioner angående den militära expeditionstjänstens rationalisering;

sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om dyrtidstillägg under första halvåret 1942 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag, m. m., dels ock i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 4, i anledning av väckt motion om specificering av skulder m. m. i allmän självdeklaration; och

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående fortsatt tillämpning av förordningen den 21 juni 1940 (nr 561) om tilläggsskatt å bensen, m. m.;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, angående verkställd granskning av riksbankens och riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;

nr 5, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning; och

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ersättning i visst fall i anledning av yrkessjukdom, m. m.;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 5 i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i vissa delar av 8 kap. strafflagen, m. m., dels ock en i ämnet väckt motion;

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om anordnande av högmässogudstjänst såsom barn gudstjänst;

nr 7, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 25 och 30 §§ ekle-siastik boställsordning; och

nr 8, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition om inrättande av ett särskilt stift för Stockholm jämte vissa kringliggande områden, dels ock en i ämnet väckt motion, i vad ärendet hänvisats till behandling av lagutskott;

andra lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition angående periodisk efterbesiktning av gengasdrivna motorfordon m. m., dels ock en i ämnet väckt motion;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om viss ändring av stadgan angående hotell- och pensionatrörelse; samt

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion angående åstadkommande av en undervisnings- och upplysningsfilm, belysande regeringens och riksdagens arbetsförhållanden.

§ 6.

Anmäldes och godkändes bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 54, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om rätt att använda obligationer med 3 procent ränta tillhörande svenska statens tredje försvarslån såsom betalningsmedel vid erläggande av arvsskatt; och

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående höjning av vissa postavgifter m. m. jämte i ämnet väckt motion.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 4.15 e. m.

In fidem
Sune Norrman.